

CSEHI ZOLTÁN – KOVÁCS KRISZTIÁN
– RODEN GÁBOR

AZ EURÓPAI MAGÁNJOG FORRÁSAI

Szerkesztette:
CSEHI ZOLTÁN

PÁZMÁNY PRESS

Csehi Zoltán – Kovács Krisztián – Roden Gábor

Az európai magánjog forrásai

A PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARÁNAK
TANKÖNYVEI

Sorozatszerkesztő: *Erdődy János*

CSEHI ZOLTÁN – KOVÁCS KRISZTIÁN
– RODEN GÁBOR

**AZ EURÓPAI MAGÁNJOG
FORRÁSAI**

Szerkesztette:
CSEHI ZOLTÁN

PÁZMÁNY PRESS
Budapest
2021

©Szerzők, szerkesztő 2021
© PPKE JÁK, 2021

ISSN 2062-0837
ISBN 978-963-308-404-5 (online)

Kiadja:
a Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kara
1088 Budapest, Szentkirályi u. 28–30.
www.jak.ppke.hu

Felelős kiadó: Dr. Szabó István dékán

Tördelés, technikai szerkesztés: Szakaliné Szeder Andrea

TARTALOM

Előszó	7
I. Európai kereskedelmi jog	9
1. Bevezető	9
2. Irányelvek	10
3. Szokásjog	12
Jogszabályok	14
<i>Irányelvek</i>	14
<i>Rendeletek</i>	15
<i>Egyéb</i>	15
II. Fogyasztóvédelmi jog	17
Jogszabályok	21
<i>Irányelvek</i>	21
<i>Rendeletek</i>	22
<i>Egyéb</i>	23
III. Európai társasági jog	25
1. Bevezető	25
2. Irányelvek	26
3. Rendeletek	32
4. Javaslatok	34
5. Kapcsolódás	34
Jogszabályok	35
<i>Irányelvek</i>	35
<i>Rendeletek</i>	38
IV. Európai tőkepiaci jog	39
Jogszabályok	43
<i>Irányelvek</i>	43
<i>Rendeletek</i>	43

V. Pénzügyi- és bankjog	45
Jogszabályok	46
<i>Irányelvek</i>	46
<i>Rendeletek</i>	47
VI. Iparjogvédelem	49
Jogszabályok	52
<i>Irányelvek</i>	52
<i>Rendeletek</i>	52
VII. Szerzői jog	55
Jogszabályok	58
<i>Irányelvek</i>	58
<i>Rendelet</i>	59
VIII. Kollíziós és európai eljárásjog	61
Jogszabályok	66
<i>Rendeletek</i>	66
<i>Egyéb</i>	67
IX. Európai Unió Bírósága, Európai Unió Törvényszéke	69
Jogszabályok	70
<i>Az Európai Bíróság</i>	70
<i>A Törvényszék</i>	72
X. Európai jogegységesítési törekvések a polgári jog, kereskedelmi jog és kapcsolódó területeken	73
<i>Források</i>	75

ELŐSZÓ

A 21. századi magyar magánjog megismerésének elengedhetetlen feltétele az Európai Unió magánjogi jogalkotásának számbavétele és ismerete. Az uniós szabályok, elsődlegesen rendeletek és irányelvek, a magánjogunk szerves forrásai már évek óta, hol keveredve, beolvadva a tagállami jogba, hol megőrizve különállásukat, elsősorban a rendeletek világában.

Az oktatásban és a napi gyakorlatban elméleti és gyakorlati jelentősége is van annak, hogy az adott jogi norma uniós jellegét ismerjük, vagy felismerjük. Ezek közül csak a legfontosabbakra utalunk ehelyütt. Az uniós jog értelmezésére részben eltérő szabályokat kell alkalmazni, amely a napi jogalkalmazásban rutin feladatként jelentkeznek. Az értelmezéshez és a jogalkalmazáshoz kapcsolódik az a második fontos elem, hogy ezen jogszabályokat nem csak a tagállami bíróságok alkalmazzák és értelmezik, hanem az Unión belüli egységes értelmezése érdekében, végső soron az Európai Unió Bíróságának van kizárólagos hatásköre az autentikus uniós értelmezés meghatározására. Ezt egy sajátos eljárásjogi intézmény, az előzetes döntéshozatali eljárás biztosítja.

Fontos szerepet játszanak az uniós normák továbbá abból a szempontból, hogy a tagállami bíróságok figyelemmel vannak egymás döntéseire is, mivel a normák legtöbbször a 27 tagállamban, illetve a tagállamok többségében egyaránt alkalmazandó. A másik tagállam bírói gyakorlata befolyásolhatja az adott norma alkalmazását.

Az uniós jogból eredően ezen szabályok az uniós jog részét képezik, azokra befolyással bírnak az uniós jogrendszer alapelvei, prioritásai, melyek elsődlegesen a belső piac minél hatékonyabb megvalósítása és működése, valamint az uniós alapszabadságok biztosítása. Az áruk, személyek, szolgáltatások és a tőke belső piacon belüli szabad mozgásának a folyamatos megvalósítása az Unió gazdasági integrációjának a leglényegesebb eleme. Ez az uniós célrendszer és annak folyamatos alakulása, fejlődése átsugárzik a tagállami jogba is, de a tagállami magánjog saját szabályai más alapokon nyugszanak. Az uniós jog, illetve uniós eredetű jog alkalmazása során így ezt a két rendszert, az uniós és a tagállami jogrendet együtt kell adott esetben figyelembe venni.

További gyakorlati jelentősége az uniós jognak, hogy a tagállamok kártérítési felelősséggel tartoznak az uniós jog nekik betudható megsértése miatt. Ha az uniós normát a tagállam bíróságai tévesen alkalmazzák, és nem korrigálják megfelelő eljárás keretében, például a már említett előzetes döntéshozatali eljárás segítségével, végső soron a nem megfelelően alkalmazott uniós jog okozta károkért a tagállam perelhető. A tagállam kártérítési felelőssége fennállhat az uniós jog bármilyen megsértése miatt, függetlenül attól, hogy az állam melyik szerve követte el a jogsértést.

Az uniós magánjog oktatása és tanulása azért is fontos a diákság részére, mert ez az Unión belül azonos jogot és azonos jogi kultúrát jelent, amelyet bármelyik uniós államban lehet tanulni, a matéria ugyanaz, a megkezdett tanulmányokat lehet folytatni vagy elmélyíteni egy másik tagállam egyetemén is. Ez a közös jog ismét egyé olvasztja ezeken a területeken Európa különböző nemzeteinek jogászait, fontos kulturális összekötő a jog világában, közös nyelv és a gondolkodás közös koordináta rendszere egyben.

Ezek a rövid gondolatok talán elegendőek ahhoz, hogy a kezdetekhez kedvet csináljunk a kedves Olvasóban az egyes részletek megismerése iránt. Szöveggyűjteményünk első kiadásával egy rövidebb változatot készítettünk elő, melyet az oktatás igényei szerint kívánunk majd alakítani, esetleg bővíteni az uniós bírói joggal és a jogfejlődés későbbi gyümölcseivel.

Elkészült 2017. év Pünkösdjén, véglegesítve 2020 novemberében

A Szerkesztő

I.

EURÓPAI KERESKEDELMI JOG

1. Bevezető

Az Európai Unió kereskedelmi joga nem egyetlen jogszabályba vagy egységes kódexbe foglalt joganyag, hanem a belső piac megvalósításának és működésének az eredményeként folyamatosan bővülő, megújuló jogszabályok, bírói döntések és egyéb normák összessége. Ezt a tárgykört az európai kontinentális jogfejlődésben kialakult kereskedelmi jog megjelöléssel tudjuk pontosabban körülhatárolni. Az Európai Unió kereskedelmi joga a négy alapvető szabadság, az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke belső piacon belüli szabad mozgásának a folyamatos megvalósítása az Unió gazdasági integrációja céljából, amelyet az európai versenyjog alapelvei határoznak meg és adják meg a legfontosabb koordinátáit. Az európai kereskedelmi joghoz soroljuk az európai társasági jogot, az ahhoz szorosan kapcsolódó, de számos tagállamban a tagállami kereskedelmi jog részét képező számviteli jogot, továbbá a könyvvizsgálatra vonatkozó szabályozást. Az áruk és személyek szabad mozgásának biztosítása miatt kiemelt prioritást élvez az Unióban a közlekedés (EUMSZ 90. cikk), ezekből eredően a fuvarozásra vonatkozó joganyag kereskedelmi jogi aspektusait is ide soroljuk (vasúti, légi közlekedés, fuvarozás). További fontos terület az uniós belső piacon belül a pénz és a tőke szabad mozgását biztosító szabályok, így a bank- és tőkepiaci jog, valamint a biztosítási jog. A klasszikus kereskedelmi joghoz hasonlóan az uniós kereskedelmi jognál is találunk kapcsolódó területeket, így például az iparjogvédelmi jogot és a szerzői jogot, amely az árukhoz és szolgáltatásokhoz tapadó szellemi termékeket védi, továbbá a fizetésképtelenségi jogot. Egyes felfogások az európai kereskedelmi jog részeként tárgyalják az európai fogyasztó-

tóvédelmi jogot, mások önálló jogterületnek tekintik, a jelen válogatás ez utóbbi felfogást követi.¹

A felsorolt területeket jelentőségüknek megfelelően külön-külön csoportba osztottuk, és külön jelenítjük meg a szöveggyűjteményünkben. A klasszikus kereskedelmi jog felfogása alá sorolható uniós jogszabályok és egyéb szabályozások között a következőket kell megemlítenünk.

2. Irányelvek

Először négy, az uniós jogalkotás keretében meghozott irányelvet említünk, majd a kereskedelmi jog szokásai közé tartozó szabályokat vesszük sorra.

Elsőként említendő a kereskedelmi képviselő kapcsán a Tanács 1986. december 18-i 86/653/EGK irányelve a tagállamok önálló vállalkozóként működő kereskedelmi ügynökökre vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról. A szabályozás teljes harmonizációra törekszik, célja, hogy valamennyi tagállamban azonos védelmet élvezzenek a kereskedelmi képviselők. Az irányelv bevezető rendelkezései a kereskedelmi képviselőre vonatkozó nemzeti jogszabályok eltéréseire utalnak, amelyek alapvetően befolyásolják a versenyfeltételeket, és e tevékenység folytatását az Unión belül, továbbá utalnak mind a kereskedelmi ügynököket a megbízóikkal szemben megillető védelemre, mind a kereskedelmi ügyletek biztonságára. Ezek a különbségek hátrányosak és akadályai a belső piacon a kereskedelmi képviselői szerződések létrejöttének és működésének, ezért volt a jogharmonizáció egyik első lépése az irányelv megalkotása. Az irányelv 1986-os megalkotása óta jelentős joggyakorlattal bír, annak alkalmazása kapcsán az Európai Unió Bírósága az Ingmar-ügyben kimondta az irányelvbe foglalt, kereskedelmi képviselőt védő szabályok kógens és feltétlen alkalmazását (2000. november 9-i Ingmar ítélet, C-381/98, EU:C:2000:605). A magyar jogban előbb önálló törvényként került megfogalmazásra, majd az új Polgári Törvénykönyvben, a 2013. évi V. törvényben kerültek elhelyezésre az irányelv szabályai.

A másik fontos jogszabály a fizetési késedelemmel kapcsolatos, az Európai Parlament és a Tanács 2011. február 16-i 2011/7/EU irányelve a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről. Az irányelv célja, hogy a gazdasági szereplők vagy a gazdasági szereplők és hatóságok közötti kereskedelmi ügyletekben a fizetésre határidőben kerüljön sor. Az ezzel

¹ A téma vázlatos felvezetéséhez ld. CSEHI Zoltán: Az Európai Uniós kereskedelmi jogról. In: Boóc Ádám – HOMICSKÓ Árpád Olivér – SZUCHY Róbert (szerk.): *Studia in honorem József Szalma*. Budapest, Károlyi Gáspár Református Egyetem, 2018. 177–193.

ellentétes káros gyakorlat, amely az áruk és szolgáltatások teljesítését követően a vonatkozó számlának csak jóval a határidő utáni megfizetésében áll, hátrányosan érinti a vállalkozások pénzforgalmát, likviditását, és bonyolultabbá teszi pénzügyi gazdálkodásukat. Versenyképességüket és nyereségességüket is érinti, ha a hitelezőnek a késedelmes fizetés miatt külső finanszírozást kell igénybe vennie. E hátrányos hatások kockázata jelentősen megnő gazdasági visszaesés idején, amikor nehezebben lehet finanszírozási lehetőségekhez hozzájutni. Mindezen, az irányelv bevezetőjében olvasható célok megvalósítását szolgálja az unió belső piacán egységesen bevezetésre került késedelmes fizetések szankcionálását célzó szabályozás. Az irányelv ennek érdekében arra kötelezte a tagállamokat, hogy késedelmes fizetések esetén késedelmi kamat alkalmazását írják elő.

A kereskedelmi jogon belül említjük az elektromos kereskedelemre vonatkozó szabályt, amely lényegében a világhálón és a digitális világban történő kommunikációt és üzletkötést hivatott segíteni. Az Európai Parlament és a Tanács 2000. június 8-i 2000/31/EK irányelve a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól („Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv”) megalkotásának a célja az információs társadalomban a foglalkoztatási lehetőségek bővítése, a gazdasági növekedés és az európai cégek innovációs befektetéseinek serkentése, valamint az európai ipar versenyképességének javítása volt. Az uniós jog az európai polgárok és a gazdasági szereplők számára lehetővé tette, hogy a határokon tekintet nélkül teljes egészében kiaknázzák az elektronikus kereskedelem által nyújtott lehetőségeket, és valódi belső határokon kívüli övezet jöjjön létre az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások terén.

A belső piaci, de tagállami határokon átnyúló gazdasági és kereskedelmi tevékenység alapvető kérdése a fizetések minél pontosabb és gyorsabb teljesíthetősége. Ennek a célnak a megvalósítása és javítása érdekében került megalkotásra már 1997-ben az Európai Parlament és a Tanács 1997. január 27-i 97/5/EK irányelve a határokon átnyúló átutalásokról (már nem hatályos). A belső piac bővülésével és a belső piaci határokon átnyúló gazdasági kapcsolatok növekedésével a fizetések pontossága, gyorsasága és olcsósága kiemelt prioritást kapott ezzel az irányelvvel. Mind a magánszemélyek, mind a vállalkozások számára alapvető fontosságú, hogy gyorsan, megbízhatóan és olcsón utalhassanak át összegeket az Unió egyik tagállamából a másikba. Ezen pénzforgalmi szolgáltatások piacának, vagyis a határokon átnyúló pénzforgalomnak a szabadabbá tétele vélhetően nagyobb versenyt és magasabb minőségű szolgáltatásokat, valamint alacsonyabb árakat eredményez. Az irányelv céljai közt került megfogalmazásra a tőkemozgások liberalizálása irányába tett lépéssel a belső piac kiterjedése

a gazdasági és monetáris unió irányába. A jelenleg hatályos szabályozást az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2366 irányelve (2015. november 25.) a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról adja.

3. Szokásjog

A kereskedelem világa a szokásokon alapszik, a kereskedelmi jog a szokásokból vált joggá, és ezen természete napjainkig megmaradt. A napi gyakorlatból, kialakult szerződéses viszonyok átvételéből, a fejlődő technikai lehetőségek minél gyorsabb és hatékonyabb kihasználásából eredő rugalmassága csak akként követhető a jog nehézkes rendszerével, ha elismerjük a jogi változások ezen mikroszinten észlelhető jelenségeit is. A kereskedelmi szokások, ügyletek jelentőségét néhány jogszabály is felhívja alkalmazása körében, ekként összekapcsolva az írott, uniós jogot a kereskedelmi szokások normarendjével.

Az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdés e) pontja utal a kereskedelmi szokásokra a versenykorlátozás tilalma kapcsán, ugyancsak a 102. cikk d) pontja ismét erre utal az erőfölénnyel visszaélés tilalma kapcsán.

Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról 25. cikk (1) bekezdése szerint, ha a felek – lakóhelyükre való tekintet nélkül – egy bizonyos jogviszonnyal kapcsolatban felmerült vagy a jövőben felmerülő jogvitáik eldöntésére valamely tagállam bíróságának vagy bíróságainak joghatóságát kötik ki, a megállapodás szerinti bíróság vagy bíróságok rendelkeznek joghatósággal, feltéve, hogy a szóban forgó tagállam joga értelmében a megállapodás az anyagi érvényességet illetően nem minősül semmisnek. Az ilyen joghatóság a felek eltérő megállapodásának hiányában kizárólagos. A joghatóságot kikötő megállapodást meg lehet kötni: [...] c) nemzetközi kereskedelemben annak a szokásos gyakorlatnak megfelelő formában, amelyet a feleknek ismerniük kell, vagy ismerniük kellett volna, és amelyet az ilyen kereskedelemben az érintett ügylet szerződésével azonos típusú szerződések szerződő felei széles körben ismernek, és rendszeresen betartanak.

A szokás ekként vált a jogi szabály elemévé az uniós jogban.

Nem az uniós jogban született, de emlitenünk kell az UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts szövegét, amely szabályozási normákat ad, kifejezetten nemzetközi szerződéses kapcsolatokra. Jóllehet nem uniós szinten, hanem annál tágabb körben bír elismeréssel és alkalmazással, mégis az uniós kereskedelmi jog részének tekinthető. Szintén ilyen jellegűek, az uniós belső

piacon túlmutató, a párizsi székhelyű Nemzetközi Kereskedelmi Kamara által kidolgozott szerződéses minták, amelyeket a piaci szereplők szabadon alkalmazhatják. E mintákat a korábbi évek, évtizedek gazdasági és jogi tapasztalatait feldolgozva munkálták ki, így jobbiztonságot, kiszámítottságot jelentenek az azt alkalmazó szereplőknek. Ilyen szerződésminták ismertek, például a bankgaranciára, valamint az okmányos meghitelezésre. Az Európai Unió Bírósága az Electrosteel Europe SA ügyben (2011. június 9-i Electrosteel Europe ítélet, C-87/10, EU:C:2011:375), kimondta, hogy a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara (ICC) által kidolgozott INCOTERMS szerződéses feltételek gyűjteménye a nemzetközi kereskedelemben elismert és elfogadott szokás, amelyet az uniós jog alkalmazása során is figyelembe kell venni.

Ide tartozik a társasági jogot érintően az európai jogalkotásban a vállalatirányításra és a vállalat-vezetés ellenőrzésének módozataira vonatkozó javaslatok kidolgozása, melyet *corporate governance* ajánlásoknak és sztenderdeknek nevezünk.²

Az uniós soft kereskedelmi jog körében említhetjük az európai belső piacon az árucikkek egységes megjelölésének normarendjét. Az európai gyártmánykód (angolul European Article Numbering, EAN) olyan vonalkódrendszer, amely az eredeti 12 jegyű Universal Product Code (UPC) rendszer kibővítése, és a termékek könnyű azonosításával segíti azok forgalmazását.

Tágabb értelemben, de ide sorolhatjuk az európai szabványok egységesítésének a folyamatát is. Ezt külön rendeleti szintű jogi norma biztosítja az Unión belül, az Európai Parlament és a Tanács 1025/2012/EU rendelete az európai szabványosításról. A szabványosítás elsődleges célja olyan önkéntes műszaki vagy minőségi előírások meghatározása, amelyek jelenlegi vagy jövőbeli termékek, gyártási folyamatok vagy szolgáltatások megfelelését biztosíthatják. A szabványosítás különböző kérdésekre terjedhet ki, mint például egy bizonyos termék különböző fokozatainak vagy méreteinek szabványosítására, vagy műszaki előírások meghatározására olyan termék- vagy szolgáltatáspiacokon, ahol a más termékekkel vagy rendszerekkel való kompatibilitás és interoperabilitás alapvető követelmény. Az európai szabványosítás elősegíti a vállalkozások versenyképességének növelését különösen az áruk és szolgáltatások szabad mozgását, a technológiai fejlesztésnek és az innovációnak az előmozdításával – magyarázza a rendelet bevezetője a szabályozás indokait.

² Ld. European Corporate Governance Institute, <http://www.ecgi.global/>

A Bizottság 2016-ban adta ki közleményét a termékekre vonatkozó uniós szabályozásról³ annak érdekében, hogy elősegítse az uniós termékszabályok jobb megértését, valamint segítse azok egységesebb és következetesebb alkalmazását. Az útmutató címzettjei a tagállamok és mindazok, akiknek ismerniük kell az Unióban a termékek szabad mozgását, valamint a magas szintű védelmet biztosítani hivatott rendelkezéseket (például kereskedelmi és fogyasztói szövetségek, szabványügyi szervek, gyártók, importőrök, forgalmazók, megfelelőség-értékelő szervezetek és szakszervezetek).

A nemzetközi jellegű *lex mercatoria* az uniós belső piacon is jelentőséggel bír, sőt annak részbeni önállósága – tekintettel az Európai Unió szorosabb jogi kereteire – már megfogalmazásra került.

Jogszabályok

Irányelvek

- (1) A TANÁCS 1986. december 18-i 86/653/EGK irányelve a tagállamok önálló vállalkozóként működő kereskedelmi ügynökökre vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról
- (2) Az Európai Parlament és a Tanács 2011. február 16-i 2011/7/EU irányelve a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről
- (3) Az Európai Parlament és a Tanács 2000. június 8-i 2000/31/EK irányelve a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól („Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv”)
- (4) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2366 irányelve (2015. november 25.) a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról és a 2002/65/EK, a 2009/110/EK és a 2013/36/EU irányelv és a 1093/2010/EU ren-

---

³ A Bizottság közleménye – Útmutató a termékekre vonatkozó uniós szabályozásról, 2016. (2016/C 272/01)

---

delet módosításáról, valamint a 2007/64/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről

Rendeletek

- (5) Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról
- (6) Az Európai Parlament és a Tanács 1025/2012/EU rendelete (2012. október 25.) az európai szabványosításról, a 89/686/EGK és a 93/15/EGK tanácsi irányelv, a 94/9/EK, a 94/25/EK, a 95/16/EK, a 97/23/EK, a 98/34/EK, a 2004/22/EK, a 2007/23/EK, a 2009/23/EK és a 2009/105/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 87/95/EGK tanácsi határozat és az 1673/2006/EK európai parlamenti és tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről

Egyéb

- (7) A Bizottság közleménye – Útmutató a termékekre vonatkozó uniós szabályozásról 2016 (2016/C 272/01)

II. FOGYASZTÓVÉDELMI JOG

A fogyasztóvédelem kiemelkedő fontossággal bír az Európai Unióban. Az EU piaca 27 országot ölel fel, közel 500 millió fogyasztóval. Számukra kell biztosítani azt a magas fokú védelmet, ami segíthet az egységes európai piacba vetett bizalom kialakulásában. Minderre azért van szükség, hogy a fogyasztó szerte Európában bízhatson abban, hogy érdekeinek védelme az összes tagállamban biztosított. Nem véletlen, hogy az Európai Bizottság „Közösségi fogyasztóügyi politikai stratégia 2007–2013 – a fogyasztók pozíciójának erősítése, jólétük növelése, és hatékony védelmük” címmel jelentette meg akcióprogramját. Az Unió célja, hogy az EU 27 kisebb nemzeti piaca a világ legnagyobb közös piacává alakuljon. Ehhez pedig arra van szükség, hogy az Unió polgárai mindenhol ugyanolyan szintű védelemben részesüljenek attól függetlenül, hogy hol és milyen módon kerülnek szerződéses kapcsolatba a vállalkozásokkal.

Az uniós szakpolitika több területen is védi a fogyasztók biztonságát, közvetlenül alkalmazandó rendeleteken és a tagállamok által átültetett irányelveken keresztül. Szigorú biztonsági normák vonatkoznak a játékokra, az elektromos készülékekre, a kozmetikumokra, a gyógyszerekre, az élelmiszerekre. E szigorú szabályok előírják a hibás termékek visszahívását. Az Unióhoz évente több mint 2000 bejelentés érkezik nem biztonságos termékekről. A hibás termékekért való felelősségről szóló 85/374/EGK irányelv alapján a termék gyártója felelősséggel tartozik a hibás termékért, amennyiben az 500 eurónál jelentősebb anyagi kárt, testi sérülést vagy halált okoz. A kártérítés érvényesítésére a károsultnak 3 év áll rendelkezésre a kárról és gyártó személyéről való tudomásszerzéstől számítva (szubjektív határidő), azonban joga véglegesen elévül 10 évvel a termék forgalombahoztalát követően (objektív határidő). Az irányelv taxatív felsorol kimentési okokat, amelyre hivatkozva a gyártó mentesülhet felelőssége alól. Ilyen kimentési ok például, hogy a terméket nem eladás vagy üzleti célú forgalmazás céljából állították elő; azonban a Bíróság a C-203/99 számú Veedfald

ügyben⁴ kimondta, hogy a közpénzből finanszírozott kórházban előállított hibás termék okozta kár esetén nem hivatkozhat a gyártó a fenti kimentési okra akkor sem, ha a kórház és a károsult beteg között nem állt fenn üzleti kapcsolat, mivel a kórház nem ingyenes, jótékonyági tevékenységet végez, hanem azt közpénzből, tehát végsősoron az adófizetők finanszírozzák.

Az EU ezenkívül a fogyasztók tágabb értelemben vett érdekeit is védelmezi, többek között az alábbi területeken: tisztességes üzleti gyakorlatok, megtévesztő vagy a versenytársakat rágalmozó (összehasonlító) reklámok, árak feltüntetése, címkézés, tisztességtelen szerződési feltételek, távértékesítés, házaló kereskedés, üdülési jog, szervezett turistautak, illetve a kedvtelési vagy üzleti célú utazáson részt vevő utasok jogai. A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv tiltja az olyan egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel alkalmazását, amely a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára. A Bíróság a 93/13 irányelvet az elmúlt években számos 'devizahiteles' ügyben⁵ értelmezte. A C-483/16 Sziber ügyben⁶ kimondta, hogy a 93/13 irányelv a határokon átnyúló elemet nem tartalmazó helyzetekre is alkalmazandó. Ugyanakkor a Bíróság a C-51/17 OTP Bank ügyben⁷ egyértelművé tette, hogy az irányelv hatálya nem terjed ki a kötelező érvényű nemzeti jogszabályi rendelkezéseket tükröző azon feltételekre, amelyek a kölcsönszerződés fogyasztóval történő megkötését követően váltak a szerződés részévé, és amelyek arra irányulnak, hogy a nemzeti bank által meghatározott árfolyamot előírva más szabályt léptessenek a szerződés valamely semmis feltelete helyébe.

Ami az üdülést illeti, a szálláshelyek időben megosztott használati jogára, a hosszú távra szóló üdülési termékekre, ezek viszontértékesítésére és cseréjére vonatkozó szerződések egyes szempontjai tekintetében a fogyasztók védelméről szóló 2008/122/EK irányelv célja a tagállami rendelkezések közelítése e szerződések tekintetében, szabályozva többek között a szerződéskötést megelőző

⁴ 2001. május 10-i Veedfald ítélet, C-203/99, EU:C:2001:258.

⁵ Pl. 2019. október 3-i Kiss és CIB Bank ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820; 2019. szeptember 19-i Lovasné Tóth ítélet, C-34/18, EU:C:2019:764; 2019. június 5-i GT ítélet, C-38/17, EU:C:2019:461; 2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207; 2018. november 8-i VE végzés, C-227/18, nem tették közzé, EU:C:2018:891; 2018. február 22-i ERSTE Bank Hungary végzés, C-126/17, nem tették közzé, EU:C:2018:107; 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282.

⁶ 2018. május 31-i Sziber ítélet, C-483/16, EU:C:2018:367.

⁷ 2018. szeptember 20-i OTP Bank és OTP Faktoring ítélet, C-51/17, EU:C:2018:750.

tájékoztatást, a szerződés egyes tartalmi és formai követelményeit, valamint az elállási jogot.

Az uniós jogalkotó közlekedési eszközönként külön rendeletben szabályozza a légi járművel,⁸ a tengeri és belvízi közlekedési eszközzel,⁹ az autóbusszal¹⁰ valamint a vasúttal¹¹ utazók jogait. E jogszabályok közül minden kétséget kizáróan a visszautasított beszállás és a légi járatok törlése vagy hosszú késése esetén az utasoknak nyújtandó kártérítésről szóló rendelettel kapcsolatos bírósági gyakorlat a legkiterjedtebb. E rendelet szerint kártérítésre tarthat igényt az az utas, akinek beszállását a légi járműbe akarata ellenére visszautasították, vagy a járatát törölték, illetve jelentős késést szenvedett. A kártérítés mértéke az út hosszához és a késés mértékéhez igazodik. A Bíróság többek között értelmezte az olyan 'rendkívüli körülmény' fogalmát, amelyeket minden ésszerű intézkedés ellenére sem lehetett volna elkerülni, és amelyre hivatkozással a légifuvarozó mentesülhet kártérítési kötelezettsége alól. Ilyen rendkívüli körülménynek számít például egy légi utas erőszakos magatartása,¹² a repülőgép madárral történő ütközése¹³ vagy a repülőgépabroncs futópályán található csavar által okozott sérülése,¹⁴ azonban nem számít ilyen körülménynek például a légi személyzet körében egy átszervezés váratlan bejelentését követően kialakult 'vad sztrájk'.¹⁵

A pénzügyi szolgáltatások és az online értékesítés térhódítása arra készítette az Európai Bizottságot, hogy rögzítse, milyen fogyasztói jogok illetik meg a fogyasztói hitelekhez vagy más hiteleszközökhöz folyamodókat. Emellett iránymutatásokat terjesztett elő a helyes internetes kereskedelmi módszerekről, és minden szempontra kiterjedő szabályozás bevezetését javasolta a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök terén, beleértve a bankszámlához való jogot is.

⁸ Az Európai Parlament és Tanács 261/2004/EK rendelete a visszautasított beszállás és légi járatok törlése vagy hosszú késése esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról, és a 295/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről.

⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 1177/2010/EU rendelete (2010. november 24.) a tengeri és belvízi közlekedést igénybe vevő utasok jogairól, valamint a 2006/2004/EK rendelet módosításáról.

¹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 181/2011/EU rendelete az autóbusszal közlekedő utasok jogairól.

¹¹ Az Európai Parlament és a Tanács 1371/2007/EK rendelete a vasúti személyszállítást igénybe vevő utasok jogairól és kötelezettségeiről.

¹² 2020. június 11-i *Transportes Aéreos Portugueses* ítélet, C-74/19, EU:C:2020:460.

¹³ 2017. május 4-i *Pešková és Peška* ítélet, C-315/15, EU:C:2017:342.

¹⁴ 2019. április 4-i *Germanwings* ítélet, C-501/17, EU:C:2019:288.

¹⁵ 2018. április 17-i *Krüsemann és társai* ítélet, C-195/17, C-197/17–C-203/17, C-226/17, C-228/17, C-254/17, C-274/17, C-275/17, C-278/17–C-286/17 és C-290/17–C-292/17, EU:C:2018:258.

A hatékony, integrált uniós gazdaságban garantálni kell a fogyasztó jogainak védelmét arra az esetre, ha egy másik uniós országban történő áru- vagy szolgáltatásvásárlás során problémák merülnek fel. Az EU 2014–2020-as időszakra szóló fogyasztóvédelmi programja az egységes piacon mindenütt érvényt szerez a fogyasztói jogoknak, és magas szintű jogi védelmet biztosít a fogyasztóknak. Sokan nem szívesen vásárolnak más uniós országokból árukat és szolgáltatásokat, mivel nem biztosak jogaikban, és tartanak az esetlegesen előforduló csalásoktól. Az uniós szabályok egyforma védelmet biztosítanak az agresszív kereskedelmi gyakorlattal és a tisztességtelen eszközöket használó kereskedőkkel szemben, függetlenül attól, hogy a sarki vegyesboltban vagy az interneten, külföldi eladótól vásárolunk. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok – például megtévesztő reklámok és agresszív értékesítési módszerek (zaklatás, kényszerítés, túlzott befolyásolás) – alkalmazása ma már illegális az Európai Unióban. A legfontosabb közszolgáltatásokat liberalizáló jogszabályok figyelembe veszik a fogyasztók érdekeit, többek között: a tömegközlekedés, a villamosenergia- és gázszolgáltatás, a távközlési szolgáltatások és a postai szolgáltatások területén is. Ez azt jelenti, hogy a fogyasztóknak – az EU egész területén – elérhető áron minőségi szolgáltatást kell kapniuk.

A fogyasztási cikkek adásvételéhez kapcsolódó jótállásról szóló 1999/44/EK irányelv értelmében az eladó felelősséggel tartozik a fogyasztó irányában a fogyasztási cikk átadásának időpontjában meglévő minden hibáért, amennyiben e hiba az átadástól számított számított két éven belül megnyilvánul. Az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy az átadásától számított hat hónapon belül megnyilvánult hiba már az átadás időpontjában létezett, kivéve, ha ez nem egyeztethető össze a fogyasztási cikk természetével vagy a hiba jellegével. Hiba esetén a fogyasztó jogosult elősorban kijavítást vagy kicserélést kérni, amennyiben pedig ez lehetetlen lenne, akkor kérheti a vételár leszállítását vagy elállhat a szerződéstől.

A bírósági eljárások sok időt és pénzt emészthetnek fel, különösen, ha az érintett fogyasztó hazáján kívül indít pert. A peren kívüli megállapodások elterjedésének érdekében az Európai Bizottság alacsony költséggel járó vagy költségmentes vitarendezési eljárásokat, például a vitarendezést segítő internetes szolgáltatást is kidolgozott.¹⁶ Több uniós országot érintő fogyasztójogi problémák esetén jogorvoslati segítséget, illetve tájékoztatást nyújt az Európai Fogyasztói Központok Hálózata.

¹⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 524/2013/EU rendelete (2013. május 21.) a fogyasztói jogviták online rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról.

Jogszabályok

Irányelvek

- (1) A Tanács 85/374/EGK irányelve a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről
- (2) A Tanács 93/13/EGK irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről
- (3) Az Európai Parlament és Tanács 98/6/EK irányelve a fogyasztók számára kínált termékek árának feltüntetésével kapcsolatos fogyasztóvédelemről
- (4) Az Európai Parlament és Tanács 1999/44/EK irányelve a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól
- (5) Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem, egyes jogi vonatkozásairól – „Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv”
- (6) Az Európai Parlament és a Tanács 2001/83/EK irányelve az emberi felhasználásra szánt gyógyszerek közösségi kódexéről, módosítva a 2004/27/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvvel (86–100. cikke)
- (7) Az Európai Parlament és a Tanács 2002/65/EK irányelve a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéssel történő forgalmazásáról, valamint a 90/619/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 98/27/EK irányelv módosításáról
- (8) Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve a belső piacon a vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról - „Irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról”

- (9) Az Európai Parlament és a Tanács 2006/114/EK irányelve (2006. december 12.) a megtévesztő és összehasonlító reklámról
- (10) Az Európai Parlament és a Tanács 2008/48/EK irányelve (2008. április 23.) a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről
- (11) Az Európai Parlament és a Tanács 2008/122/EK irányelve (2009. január 14.) a szálláshelyek időben megosztott használati jogára, a hosszú távra szóló üdülési termékekre, ezek viszontértékesítésére és cseréjére vonatkozó szerződések egyes szempontjai tekintetében a fogyasztók védelméről
- (12) Az Európai Parlament és a Tanács 2009/22/EK irányelve (2009. április 23.) a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról
- (13) Az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU irányelve (2011. október 25.) a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről
- (14) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/2302 irányelve (2015. november 25.) az utazási csomagokról és az utazási szolgáltatás együttésekről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, továbbá a 90/314/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről

Rendeletek

- (15) Az Európai Parlament és a Tanács 1177/2010/EU rendelete (2010. november 24.) a tengeri és belvízi közlekedést igénybe vevő utasok jogairól, valamint a 2006/2004/EK rendelet módosításáról
- (16) Az Európai Parlament és Tanács 261/2004/EK rendelete a visszautasított beszállás és légi járatok törlése vagy hosszú késése esetén az utasoknak

---

nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról, és a 295/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről

- (17) Az Európai Parlament és a Tanács 181/2011/EU rendelete az autóbusszal közlekedő utasok jogairól
- (18) Az Európai Parlament és a Tanács 1371/2007/EK rendelete a vasúti személyszállítást igénybe vevő utasok jogairól és kötelezettségeiről
- (19) Az Európai Parlament és a Tanács 531/2012/EU rendelete az Unión belüli nyilvános mobilhírközlő hálózatok közötti barangolásról (roaming)
- (20) Az Európai Parlament és a Tanács 524/2013/EU rendelete a fogyasztói jogviták online rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról – „fogyasztói online vitarendezési rendelet”
- (21) Az Európai Parlament és a Tanács 254/2014/EU rendelete a 2014 és 2020 közötti időszakra vonatkozó többéves fogyasztóvédelmi programról
- (22) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2394 rendelete (2017. december 12.) a fogyasztóvédelmi jogszabályok végrehajtásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről és a 2006/2004/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről

Egyéb

- (23) 2009/2137(INI) Európai Parlament állásfoglalása a fogyasztóvédelemről
- (24) 2010/C. 339/05. Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye „a fogyasztói panaszok és kérdések osztályozására és bejelentésére szolgáló harmonizált módszerről” tárgyában

III.

EURÓPAI TÁRSASÁGI JOG

1. Bevezető

A társasági jog az egyik első jogterület volt, amely az Európai Közösségben, majd az Európai Unióban a harmonizálás és az egységesítés céljai közt szerepelt. Az első társasági jogi irányelvet 1968-ban fogadták el, több mint 50 éve, azóta ez a terület folyamatosan fejlődik az uniós jogalkotásnak, valamint az Európai Bíróság esetjogának köszönhetően.

A modern és hatékony társasági jog és vállalatirányítási keret megvalósítására irányuló jelenlegi erőfeszítések javítják az üzleti környezetet az Unióban az uniós vállalkozások, befektetők és alkalmazottak számára. A szabályozás jogalapját az EUMSZ 49. cikke, 50. cikkének (1) bekezdése és (2) bekezdésének g) pontja; az EUMSZ 54. cikkének (2) bekezdése; az EUMSZ 114., 115. és 352. cikke képezik. A társasági jog harmonizálásának célja napjainkban a letelepedési jog (az EUMSZ IV. címének 2. fejezete) gyakorlásának előmozdítása és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 16. cikkében rögzített alapvető jog, a vállalkozás szabadsága érvényesítése. Az EUMSZ 49. cikkének második albekezdése jogot biztosít gazdasági tevékenység önálló vállalkozóként történő megkezdésére és folytatására, valamint vállalkozások, így társaságok és cégek alapítására és irányítására. Az uniós szabályozás célja e területen annak lehetővé tétele, hogy – kihasználva a személyek, a szolgáltatások és a tőke mozgásának szabadságát – az Unióban bárhol lehessen vállalkozást alapítani, védelmet biztosítva a tulajdonosok és a vállalkozásokban érdekelt más felek részére. A szabályozás célja továbbá a vállalkozások versenyképesebbé tétele és a cégek ösztönzése a határon átívelő együttműködésre. A belső piac elve magában foglalja olyan európai léptékű vállalatok létrejöttét, amelyek az Unió egészében egységes jogi keret alapján működnek.

Annak ellenére, hogy kimondottan nem létezik kodifikált európai társasági jog – jöllehet az uniós jogalkotó nagy lépést tett ebbe az irányba a 2017/1132 irányelv

megalkotásával – a társasági jogra vonatkozó nemzeti jogszabályok harmonizálása minimumszabályokat hozott létre, amelyek olyan területeket fognak át, mint a részvényesek érdekeinek és jogainak védelme, a részvénytársaságokra vonatkozó nyilvános vételi ajánlatok, a fióktelep-információk közzététele, a vállalati egyesülések és a szétválások, az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságokra vonatkozó minimumszabályok, a pénzügyi jelentéstétel és az elszámolás, a társaságokkal kapcsolatos információkhoz való könnyebb és gyorsabb hozzáférés, valamint a társaságokra vonatkozó adatközlési követelmények.

2. Irányelvek

A társasági jogi irányelvek kezdetben sorszámozott tanácsi irányelvek formájában kerültek megalkotásra, az első 1968-ban. Az elmúlt évtizedek során ezen irányelvek több alkalommal módosultak, és az uniós jogalkotó egyszerűsítő és egységesítő törekvése gyümölcsésként született meg 2017ben az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1132 irányelve (2017. június 14.) a társasági jog egyes vonatkozásairól, amely számos társasági jogi irányelv szabályozását foglalta egyetlen jogi instrumentumba. Az uniós társasági jog könnyebb áttekinthetősége végett időrendben haladva vesszük sorra a már nem hatályos irányelveket is, megjelölve, hogy melyek tartalmát emelte át egységes szövegébe a fenti 2017/1132 irányelv.

Az első tanácsi irányelvet (68/151/EGK), amely 1968-ból származik, számos alkalommal módosították, majd hatályon kívül helyezte és felváltotta a 2009/101/EK irányelv, amelyet hatályon kívül helyezett és felváltott a 2017/1132 irányelv. Az első tanácsi irányelv és a később helyébe lépő irányelvek célja, hogy a nyilvánosság számára könnyebb és gyorsabb hozzáférést biztosítson a társaságokkal kapcsolatos információkhoz és többek között szabályozza a társaságok által vállalt kötelezettségek érvényességét és a társaságok semmisségét. A szabályozás valamennyi részvénytársaságra és korlátolt felelősségű társaságra vonatkozik. A társaság semmisségét, azaz az alapítással kapcsolatos érvénytelenséget a jogbiztonság érdekében az első irányelv megelőzendőnek tartja. Ezért rendelkezik úgy, hogy a társaságalapítás ellenőrzése a tagállami bíróság feladata. A társaság érvénytelensége csak a taxatív semmisségi okok alapján állapítható meg, és imperatív szabályként érvényesül, hogy a tagállamok társasági jogi jogszabályai nem térhetnek el tőle, nem írhatnak elő más semmisségi okokat. Ami a társasági dokumentumok közzétételét illeti, az első irányelv a közzététel (disclosure) három formáját (publicitási csatornák) határozta meg: a cégnyilvántartást, a

tagállami központi hivatalos lapot (Cégközlönyt) és a társaság üzleti iratait. A 2017/1132 irányelvben kaptak helyet – a központi nyilvántartások, a kereskedelmi nyilvántartások és a cégjegyzékek (cégnyilvántartások) összekapcsolásáról szóló 2012/17/EU irányelv által bevezetett – európai központi platformmal kapcsolatos rendelkezések, amely a tagállami nyilvántartások összekapcsolására hivatott. E platform gyakorlati megvalósulása a Bizottság felügyelete alatt működő Business Register Interconnection System (BRIS), amely az európai igazságügyi portálon¹⁷ (e-justice portál) érhető el.

A második tanácsi irányelv (az 1976. december 13-i 77/91/EGK tanácsi irányelv, amelyet hatályon kívül helyezett és felváltott a 2012/30/EU irányelv, amelyet hatályon kívül helyezett és felváltott a 2017/1132 irányelv) kizárólag a részvénytársaságokkal foglalkozik; az irányelv rendelkező része értelmében az ilyen társaságok létrehozásához meghatározott minimális társasági tőkére van szükség, amely biztosítékul szolgál a hitelezők számára és ellensúlyozza a részvényesek korlátolt felelősségét. A jogszabály emellett szabályozza a tőkeszint fenntartását és megváltoztatását, és a nyilvános részvénytársaságok alapító okiratának tartalma tekintetében is meghatároz minimumkövetelményeket. A második irányelvet szokták tőkevédelmi irányelvként aposztrofálni, mert deklarált célja, hogy uniós szinten biztosítson alapvető védőrendelkezéseket a részvényesek és a hitelezők számára a részvénytársaság alapítása során, az alaptőke rendelkezésre bocsátása, fenntartása, felemelése és leszállítása folyamán. A második irányelv garanciális jelleggel adja meg az rt. létesítő okiratának legalapvetőbb tartalmát, és ezzel egyben a nyilvánosságra hozandó adatok körét.

A részvénytársaságok egyesüléséről szóló harmadik tanácsi irányelvet (78/855 EGK irányelv) a 2011. április 5-i 2011/35/EU irányelv helyezte hatályon kívül, amelynek helyébe szintén a 2017/1132 irányelv lépett. Az irányelv az egy tagállamon belüli egyesülést (domestic merger) szabályozza, a fúzió résztvevői azonos tagállambeli rt.-k lehetnek. Az irányelv az egyesülés két fajtáját határozza meg: a beolvadás, illetve az összeolvadás útján történő fúziót. A beolvadás (*merger by acquisition*) során egy vagy több rt. végelszámolás nélkül megszűnik úgy, hogy egy másik rt.-re ruhazza át összes aktív és passzív vagyonát, és cserébe az átvevő társaság a beolvadó társaság részvényeseinek részvényeket bocsát ki, és a kibocsátott részvények névértékének 10%-át meg nem haladó mértékű pénzfizetési kötelezettséget is vállalhat. Az összeolvadás (*merger by formation of a new company*) során két vagy több rt. végelszámolás nélkül megszűnik úgy, hogy összes (aktív és passzív) vagyonukat egy általuk alapított rt.-re ruházzák át, és

¹⁷ https://e-justice.europa.eu/content_find_a_company-489-hu.do?init=true

cserébe az új társaság a fuzionáló társaságok részvényeseinek részvényeket bocsát ki, valamint a kibocsátott részvények névértékének 10%-át meg nem haladó pénzbeli juttatást nyújthat. A harmadik irányelv fő modellként a beolvadásról rendelkezik, és annak szabályait megfelelően – a specialitásokra utalva – rendeli alkalmazni az összeolvadásra. Az irányelv az egyesülés szakaszait garanciális jelleggel (részvényesek, hitelezők védelme, független könyvvizsgáló alkalmazása) ismerteti, és meghatározza az egyesülés hatályosulásának időpontját és joghatásait.

A negyedik irányelv a tőkeegyesítő társaságok beszámolójáról rendelkezik (78/660/EGK, amelyet hatályon kívül helyezett és felváltott az Európai Parlament és a Tanács 2013/34/EU irányelve (2013. június 26.) a meghatározott típusú vállalkozások éves pénzügyi kimutatásairól, összevont (konszolidált) éves pénzügyi kimutatásairól és a kapcsolódó beszámolókról). A negyedik, a hetedik és a nyolcadik irányelvet számviteli irányelvekként szokták nevezni, mert a társaságok mérlegeinek és eredmény-kimutatásainak tartalmi és formai szempontjai, valamint az ezeket ellenőrző független szakértőre vonatkozó szabályok összehangolása volt a közösségi jogalkotás célja. Az éves beszámoló és üzleti jelentés, valamint ezek ellenőrzésének szabályozása mind a társaságok tagjainak, mind hitelezőinek szempontjából nagy jelentőséggel bír. A negyedik irányelv helyébe lépett 2013/34 irányelv személyi hatálya a korlátolt felelősségű társaságra, a részvénytársaságra, közkereseti társaságra, a betéti társaságra, a közös vállalatra, az egyesülésre és az egyéni cégre terjed ki. Az irányelv e társaságok éves beszámolóinak vonatkozásában több alapkövetelményt rögzít. Meghatározza a közzéteendő minimális pénzügyi információk körét az Unión belül. Megköveteli, hogy világos, áttekinthető és valós helyzetet tükrözzön a társasági beszámoló. Előírja az állandóság, a folyamatosság és az óvatosság kritériumainak betartását. Az éves beszámoló mérlegből, eredmény-kimutatásból és kiegészítő mellékletekből áll. Az éves beszámolót könyvvizsgálóval ellenőriztetni kell, és nyilvánosságra is kell hozni.

A hatodik irányelv a részvénytársaságok szétválásáról szól (82/891/EGK irányelv, 1982. december 17., amelyet hatályon kívül helyezett és felváltott a 2017/1132 irányelv). A hatodik irányelv hatálya alá tartozik a részvénytársaságok tagállamon belüli szétválásának szabályozása. Az irányelv a szétválás két fajtáját különbözteti meg: a 'szétválás különválással' lehetőségét és a szétválást új társaságok alapítása révén. A szétválás 'különválással', vagy átvétel útján módoszat alatt az értendő, hogy egy rt. felszámolás nélkül megszűnik azáltal, hogy vagyonát több működő társaságra ruházza át, és cserébe a szétváló társaság részvényesei a kedvezményezett társaságokban részvényeket kapnak, és esetleg

az ellenértéket képező részvények névértékének 10%-át meg nem haladó értékű pénzbeli ellenszolgáltatást. Akkor beszélhetünk a szétválás új társaságok alapítása révén történő variációról, ha egy rt. végelszámolás nélkül több, általa alapított társaságra ruházza át vagyonát, és cserébe a szétváló társaság részvényeseit illetik meg az új társaságok részvényei, valamint az új részvények névértékének 10%-át meg nem haladó mértékű készpénzfizetésben való részesülés lehetősége. Az irányelv megengedi a két alaptípus vegyítésével (a vagyon egy része már működő, másik része újonnan alapított társaságokra száll át) történő szétválást a megfelelő előírások együttes alkalmazásával. A hatodik irányelv és a helyébe lépő szabályozás is a harmadik irányelv szabályozási technikáját követi: a szétválást átvétel útján rendezi alaptípusként, az arra irányadó rendelkezéseket pedig megfelelően – az eltérések megjelölésével – rendeli kiterjeszteni az új társaságok alapítása révén végbemenő szétválásra. A szétválás egyes lépései is megfelelő – garanciális biztosítékok beépítésével – szabályozásra kerültek.

A hetedik irányelv a konszolidált beszámolóról (a konszern összevont beszámolójáról) szól (83/349/EGK, 1983. június 13.), amelyet szintén hatályon kívül helyezett és felváltott az Európai Parlament és a Tanács 2013/34/EU irányelve (2013. június 26.) a meghatározott típusú vállalkozások éves pénzügyi kimutatásairól, összevont (konszolidált) éves pénzügyi kimutatásairól és a kapcsolódó beszámolókról.

A nyolcadik irányelvet a könyvvizsgálói tevékenység engedélyezésére alkották (84/253/EGK, 1984. április 10.). Ez az irányelv rendelkezett a társasági beszámoló és az üzleti jelentés auditálási kötelezettségéről: garanciális jelleggel rögzítette a kötelező könyvvizsgálatot. Ezen irányelv szabályozási területe a számviteli dokumentumok kötelező könyvvizsgálatának elvégzéséért felelős személyek működésének engedélyezése volt. Az eredeti irányelvet a 2000-es évek európai és amerikai vállalati visszaélései miatt felülvizsgálták, és új irányelvet fogadtak el, az Európai Parlament és a Tanács 2006. május 17-i 2006/43/EK irányelvét az éves és összevont (konszolidált) éves beszámolók jog szerinti könyvvizsgálatáról, a 78/660/EGK és a 83/349/EGK tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 84/253/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.

A tizedik irányelv a részvénytársaságok határokon átnyúló, nemzetközi egyesüléséről rendelkezik (2005/56/EK; 2005. október, amelyet hatályon kívül helyezett és felváltott a 2017/1132 irányelv). A tizedik irányelv hatálya olyan tőkeegyesítő társaságokra terjed ki, amelyeket valamely tagállam joga alapján alapítottak, és amelyek létesítő okirat szerinti székhelye, központi ügyvezetése vagy üzleti tevékenységének fő helye a közösségen belül van, feltéve, hogy a társaságok közül legalább kettőre eltérő tagállam joga irányadó. A határokon

átnyúló egyesülésnek három fajtáját különböztetjük meg: a harmadik irányelv szerinti beolvadást, a harmadik irányelv szerinti összeolvadást, és azt az esetet, amikor egy társaság a végelszámolás nélküli megszűnésének időpontjában teljes aktív és passzív vagyont arra a társaságra ruházza át, amely rendelkezik a társaság tőkéjét megtestesítő teljes részesedéssel. A tizedik irányelv rendezi a határokon átnyúló egyesülés menetét: a közös tervezet feltételeit és nyilvánosságra hozatalát, az ügyviteli szervek jelentését, a független szakértői jelentést, a közgyűlési jóváhagyást, az egyesülést megelőző tanúsítványt, a jogszerűség ellenőrzését, az egyesülés hatályosulását, bejegyzését és jogkövetkezményeit, valamint a munkavállalói részvételt.

A tizenegyedik irányelv a fióktelepekkel kapcsolatos közzétételi kötelezettségekről szól (89/666/EGK, 1989. december 22., amelyet hatályon kívül helyezett és felváltott a 2017/1132 irányelv). Az irányelv valamely más uniós tagállamban fióktelepet létesítő uniós társaságokra és az Unióban fióktelepet létesítő harmadik országbeli társaságokra vonatkozik. A tizenegyedik irányelv szerint nyilvánosságra kell hozni a fióktelep elnevezését, címét, tevékenységét, képviselőjének személyes adatait és jogkörének terjedelmét, valamint azt a tényt, hogyha az anyatársaság megszünteti a fióktelepet. Az anyatársaság adatait az első irányelvnek megfelelően saját székhelye szerinti tagállamban kell közzétenni, míg a fióktelepét a létesítése helye szerinti tagállamban, ahogy azt a tizenegyedik irányelv előírja.

A tizenkettedik irányelv az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságokról rendelkezik (89/667/EGK, 1989. december 22., amelyet hatályon kívül helyezett és felváltott az Európai Parlament és a Tanács 2009/102/EK irányelve (2009. szeptember 16.) a társasági jog területén az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságokról), e társaságok létesítésének szabályait határozza meg. Egyszemélyes kft. kétféleképpen hozható létre: vagy eleve így alapítják (egyszemélyi alapítás), vagy a társaság valamennyi üzletrészét egy tag szerzi meg (egyszemélyesre csökkent társaság). Az irányelv értelmében, ha egy tagállami jog lehetővé teszi a részvénytársaságok egyszemélyes alapítását, illetve működését, akkor a tizenkettedik irányelv szabályai ezekre is alkalmazandók. Az egyszemélyi tag jár el a kft. közgyűlésének hatáskörében; ha 'közgyűlési határozatokat' hoz, azokat vagy írásba kell foglalnia, vagy jegyzőkönyveznie kell. Ugyanez az alakszerűségi előírás vonatkozik az egyszemélyi tag és a társaság közötti szerződésekre. A konszernjog közösségi harmonizálásáig az irányelv tagállami jogkörbe utalja annak eldöntését, hogy korlátozzák-e az egyszemélyes kft. továbbtársulását (azaz azt, hogy egy másik egyszemélyes kft.-t alapíthasson), illetve az egyszemélyi tag továbbtársulását (azaz azt, hogy másik kft. egyszemélyi tagja lehessen).

A tizenharmadik irányelv a nyilvános vételi ajánlatról szóló 2004/25/EK irányelv, amelynek célja, hogy minimális iránymutatásokat állapítson meg a tagállami jogszabályok hatálya alá tartozó vállalatok felvásárlásának lebonyolítására vonatkozóan. Az irányelv minimumszabályokat határoz meg nyilvános vételi ajánlatok és az irányításban bekövetkező változások esetére, és célja a kisebbségi részvényesek, a munkavállalók és egyéb érdekelt felek védelme. Az irányelv szabályozási köre azt a jogügyletet érinti, amelynek során a tőzsdén jegyzett rt. értékpapírjaira vételi ajánlatot tesznek azzal a céllal, hogy az ajánlattevő irányítása alá vonja a társaságot. Az irányelv deklarált célkitűzése az is, hogy a céltársaság részvényeseinek megfelelő védelmet biztosítson a felvásárlási eljárás során. A közösségi szabály fogalmi meghatározásokat nyújt az önkéntes és a kötelező ajánlatra, a méltányos árra, és rendezzi az ajánlattételi eljárás feltételeit (ld. Audilux Sa és társai ügy, C-101/08.). A vállalatfelvásárlás elvi garanciáit is rögzíti: a céltársaság tagjaival szembeni diszkrimináció tilalma, információhoz való jog biztosításának követelménye, a céltársaság részvényeseinek felhatalmazása (a társaság érdekei) alapján dönthet az operatív szerv, a verseny tisztaságának megtartása, a megfelelő mértékű ellenszolgáltatás nyújtása, az eljárási határidők tiszteletben tartása és az eljárás jogszerűségének felügyeleti szerv általi megvizsgálása.

Az Európai Parlament és a Tanács 2007/36/EK irányelve (2007. július 11.) rendelkezik az egyes részvényesi jogok gyakorlásáról a tőzsdén jegyzett társaságokban. Az irányelv céljai között szerepel a részvényesi jogok erősítése és a határokon átnyúló szavazáshoz kapcsolódó problémák megoldása. Az irányelv rögzíti, hogy a társaságnak egyenlő bánásmódot kell biztosítania minden olyan részvényesnek, akik a közgyűlésen való részvétel és a szavazati jogok gyakorlása tekintetében azonos helyzetben vannak.

A részvénytársaságok egyesüléséről szóló (és a 78/855/EGK harmadik tanácsi irányelvet hatályon kívül helyező), 2011. április 5-i 2011/35/EU irányelv (egyesülések és szétválások) értelmében (amelynek helyébe a 2017/1132 irányelv lépett) az átszervezések során biztosítékokat kell nyújtani a részvényesek, a hitelezők és a munkavállalók részére is.

A 2012/17/EU irányelv (amelyet szintén felváltott a 2017/1132 irányelv) a központi nyilvántartások, a kereskedelmi nyilvántartások és a cégjegyzékek (cégnylvántartások) összekapcsolásával foglalkozik, és három társasági jogi irányelvet módosít (89/666/EGK, 2005/56/EK és 2009/101/EK). Ezenkívül a Bizottság 2015/884 végrehajtási rendelete meghatározza a cégnylvántartások összekapcsolására vonatkozó rendszerhez szükséges műszaki leírásokat és eljárásokat.

A 2013/34/EU irányelv a meghatározott típusú vállalkozások éves pénzügyi kimutatásairól, összevont (konszolidált) éves pénzügyi kimutatásairól és a kapcsolódó beszámolókról, a 2006/43/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 78/660/EGK és a 83/349/EGK tanácsi irányelv hatályaon kívül helyezésétől rendelkezik.

A 2014/86/EU irányelv a különböző tagállamok anya- és leányvállalatai esetében alkalmazandó adóztatás közös rendszeréről szóló 2011/96/EU irányelv módosításáról szól.

3. Rendelet

Az irányelvek mellett a rendeleti jogalkotás is igen jelentős az uniós társasági jogban, három autonóm uniós jogi személy forma is megalkotásra került. Ezek a jogi személy formák az egész Unióban érvényesek, és a nemzeti szabályokkal megalkotott jogi személy formák mellett, mint választható alternatívák léteznek.

A 2137/85/EGK tanácsi rendelet meghatározza az európai gazdasági egyesülések (a továbbiakban: ege) alapszabályát. A rendelet hatálya alá tartozó, jogi személyiséggel rendelkező egyesülés lehetővé teszi, hogy egy tagállam vállalkozásai egy közös cél elérése (például tagjai gazdasági tevékenységeinek megkönnyítése, illetve előmozdítása) érdekében együttműködjenek más tagállamokban található társaságokkal vagy természetes személyekkel, a hasznot/előnyöket a tagok között megosztva (az ilyen egyesülés célja saját nyereségszerzés nem lehet). Az új társasági forma megalkotását az a körülmény tette szükségessé, hogy az egységes piac megvalósítása és egységének erősítése érdekében indokoltá vált egy olyan jogi keret biztosítása, amely megkönnyíti a gazdasági élet résztvevőinek a határokon átnyúló együttműködését, a gazdasági integrációt. A közösségi jogalkotó felhatalmazása alapján bizonyos kérdésekben szabadon dönthetnek a tagállamok diszkrecionális jogkörükben, további ügycsoportokban pedig eltérést enged számukra, például tagállami szinten kimondható, hogy az ege bejegyzésére csak akkor kerülhet sor, ha annak legfeljebb hús tagja van. Az európai uniós norma és a hazai szabályozás mellett az ege jogforrási hierarchiájának a harmadik helyén az alapító okirat található. Az európai gazdasági egyesülés egy sajátos, személyegyesítő jellegű szupranacionális szervezet, amelynek célja az egyesülés tagjai gazdasági tevékenységének elősegítése, és az összefogás által teljesítményük hatékonyságának a fokozása. A nemzetközi szintű kooperációs és koordinatív jellegű társulás profiljának illeszkednie kell az abban résztvevők tevékenységéhez, azonban nem törekedhet saját nyereség el-

érésére. Az európai gazdasági egyesülés működéséből eredő profitból kizárólag a tagok tevékenysége támogatható, vagy azt a tagok között az üzleti év végén fel kell osztani. Fontos kitétel továbbá, hogy az egyesülés által végzett tevékenységi körök nem sérthetik a közérdeket, ennek megfelelően közérdekből kizárható vagy korlátozható az egyesülésben való részvétel.

30 éves tárgyalásokat követően a Tanács elfogadta az európai részvénytársaság létrehozásához szükséges két jogalkotási eszközt, vagyis az európai részvénytársaság statútumáról szóló 2157/2001/EK rendeletet és az európai részvénytársaság statútumának a munkavállalói részvételre vonatkozó kiegészítéséről szóló 2001/86/EK irányelvet. A rendelet megteremti a lehetőséget, hogy egy társaság az Unió területén uniós részvénytársaság „*Societas Europaea*” (SE) formájában jöjjön létre. Számos lehetőséget biztosítottak a legalább két tagállamban működő olyan vállalkozások tekintetében, amelyek SE-ként kívánnak megalakulni: összeolvadás, holding létrehozása, leányvállalat létrehozása vagy SE-vé való átalakulás. Az SE-nek részvénytársaság formájában kell működnie. Annak biztosítása érdekében, hogy e társaságok ésszerű méretűek legyenek, legalább 120 000 euró tőkével kell rendelkezniük. A 2001/86/EK irányelv célja annak biztosítása, hogy az SE létrehozása ne járjon az SE létrehozásában részt vevő társaságokon belül a munkavállalói részvétellel kapcsolatosan alkalmazott gyakorlat eltűnésével vagy meggyengülésével. Amennyiben egy vagy több, SE-t létrehozó társaságon belül részvételi jogok állnak fenn, ezeket az SE-be való átvitelük útján megőrzi annak létrehozását követően, hacsak az érintett felek eltérően nem határoznak a valamennyi érintett társaság munkavállalóinak képviselőiből álló ‘külön tárgyalócsoport’ keretében. Az Európai Részvénytársaság részvénytársasági formában létesített sui generis, szupranacionális társasági forma. Az SE jogi személyiséggel rendelkezik, alapításának hátterében tőkekoncentráció, tőkeegyesítés húzódik meg, jogi kereteket biztosít a multinacionális konszernnek kialakításához, működéséhez. Az SE szabályozási struktúrája háromszintű, hiszen elsődlegesen az Európai Részvénytársaság alapszabályáról szóló 2157/2001/EK tanácsi rendelet szabályait kell alkalmazni, kiegészítve a munkavállalói részvételről szóló 2001/86/EK irányelvvel, másodsorban az irányadó közösségi joganyag szerint elfogadott tagállami rendelkezések irányadók, harmadsorban a székhely szerinti nemzeti jog részvénytársaságokra vonatkozó jogszabályainak (a korábbi Gt. ma Ptk., és a Ctv.) egyes előírásai, valamint a 2004. évi XLV. törvény az európai részvénytársaságról. A részvénytársaság törvényi szabályozásának a létesítő okirattal kapcsolatos rendelkezései is követendők.

Az európai szövetkezet (SCE) statútumáról szóló 1435/2003/EK rendelet valódi egységes jogi formát hoz létre az európai szövetkezetre vonatkozóan. A

rendelet lehetővé teszi, hogy az eltérő tagállamokban élő személyek vagy eltérő tagállamok joga szerint alapított jogi személyek szövetkezetet hozzanak létre. Az új európai szövetkezetek 30 000 euró minimális tőkével az egységes piac egészében egyetlen jogi személyiségként, egységes szabályokkal működhetnek. Emellett a több különböző tagállamban működő szövetkezetek európai szövetkezetet alakíthatva összeolvadhatnak. Végül a székhelyétől eltérő tagállamban tevékenykedő nemzeti szövetkezet európai szövetkezetté alakulhat felszámolás nélkül. A 2003/72/EK irányelv kiegészíti ezt a statútumot az európai szövetkezet munkavállalóinak részvétele tekintetében annak biztosítása céljából, hogy az európai szövetkezet létrehozása ne járjon az európai szövetkezet létrehozásában részt vevő vállalatokon belül a munkavállalói részvétellel kapcsolatosan alkalmazott gyakorlat eltűnésével vagy meggyengülésével. Az európai szövetkezet jogforrása hátrétegzett: elsősorban az európai szövetkezet statútumáról szóló 1435/2003/EK tanácsi rendelet alkalmazandó, kiegészítve a munkavállalók részvételére vonatkozó 2003/72/EK irányelvvel; másodsorban a közösségi jogszabályokra tekintettel elfogadott hazai norma és harmadsorban a részletszabályokat rendező szövetkezeti alapszabály.

4. Javaslatok

A Bizottság 2014. április 10-én benyújtott az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak egy irányelvre irányuló javaslatot (COM(2014) 0212) az egyszemélyes korlátozott felelősségű társaságokról (*Societas Unius Personae*). E javaslat célja az egyetlen tulajdonossal rendelkező társaságok tagállami határokon keresztül történő megalapításának megkönnyítése az Európai Unióban. A Bizottság végül 2018-ban visszavonta a javaslatot.

Az európai alapítványra, mint egységes uniós jogi formára 2012-ben tett javaslatot a Bizottság annak érdekében, hogy megkönnyítse a közhasznú tevékenység végzését az Unión belül („*Fondation Europeae*”), de a javaslat végül visszavonásra került.

5. Kapcsolódás

A társasági jogi szabályozás számos egyéb területhez is kapcsolódik, ezek közül említjük például a különböző tagállamok anya- és leányvállalatai esetében alkalmazandó adóztatás közös rendszeréről szóló, 2014. július 8-i 2014/86/EU tanácsi

irányelvet, amely a különböző tagállamokban honos vállalatok csoportosulásai tekintetében versenysemleges adózási szabályokat vezet be. Nem lehetséges az egyik tagállami leányvállalat által másik tagállamban található anyavállalatának juttatott osztalék kettős adóztatása (ld. még a tőkeemelést terhelő közvetett adókról szóló, 2008. február 12-i 2008/7/EK tanácsi irányelvet).

Jogszabályok

Irányelvek

- (1) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1132 irányelve (2017. június 14.) a társasági jog egyes vonatkozásairól; hatályon kívül helyezte az alábbi irányelveket:
  - Az Európai Parlament és a Tanács 2009/101/EK irányelve (2009. szeptember 16.) az egész Közösségre kiterjedő egységes biztosítékok kialakítása érdekében a tagállamok által a társasági tagok és harmadik személyek érdekei védelmében a Szerződés 48. cikkének második bekezdése szerinti társaságoknak előírt biztosítékok összehangolásáról; amely hatályon kívül helyezte:
    - A Tanács első irányelve (1968. március 9.) az egész Közösségre kiterjedő egységes biztosítékok kialakítása érdekében a tagállamok által a társasági tagok és harmadik személyek érdekei védelmében a Szerződés 58. cikkének (2) bekezdése szerinti társaságoknak előírt biztosítékok összehangolásáról (68/151/EGK, első társasági jogi irányelv)
  - Az Európai Parlament és a Tanács 2012/30/EU irányelve (2012. október 25.) a biztosítékok egyenértékűvé tétele céljából a részvénytársaságok alapításának, valamint tőkéjük fenntartásának és módosításának tekintetében a tagállamok által a társasági tagok és harmadik személyek érdekei védelmében az Európai Unió működéséről szóló szerződés 54. cikkének második bekezdése szerinti társaságoknak előírt biztosítékok összehangolásáról; amely hatályon kívül helyezte:
    - A Tanács második irányelve (1976. december 13.) a biztosítékok egyenértékűvé tétele céljából a részvénytársaságok alapításának,

valamint ezek tőkéje fenntartásának és módosításának tekintetében a tagállamok által a társasági tagok és harmadik személyek érdekei védelmében a Szerződés 58. cikkének (2) bekezdése szerinti társaságoknak előírt biztosítékok összehangolásáról (77/91/EGK, második társasági jogi irányelv)

- Az Európai Parlament és a Tanács 2011/35/EU irányelve (2011. április 5.) a részvénytársaságok egyesüléséről; amely hatályon kívül helyezte:
  - A Tanács harmadik irányelve (1978. október 9.) a Szerződés 54. cikke (3) bekezdésének g) pontja alapján a részvénytársaságok egyesüléséről (78/855/EGK, harmadik társasági jogi irányelv)
  - A Tanács hatodik irányelve (1982. december 17.) a Szerződés 54. cikke (3) bekezdésének g) pontja alapján a részvénytársaságok szétválásáról (82/891/EGK, hatodik társasági jogi irányelv)
  - Az Európai Parlament és a Tanács 2005/56/EK irányelve (2005. október 26.) a tőkeegyesítő társaságok határokon átnyúló egyesüléséről (tizedik társasági jogi irányelv)
  - A Tanács tizenegyedik irányelve (1989. december 21.) a valamely tagállam jogának hatálya alá tartozó meghatározott jogi formájú társaságoknak egy másik tagállamban létesített fióktelepeire vonatkozó bejelentési és közzétételi követelményeiről (89/666/EGK, tizenegyedik társasági jogi irányelv)
  - Az Európai Parlament és a Tanács 2012/17/EU irányelve (2012. június 13.) a 89/666/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 2005/56/EK és a 2009/101/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek a központi nyilvántartások, a kereskedelmi nyilvántartások és a cégjegyzékek összekapcsolása tekintetében történő módosításáról
- (2) Az Európai Parlament és a Tanács 2013/34/EU irányelve (2013. június 26.) a meghatározott típusú vállalkozások éves pénzügyi kimutatásairól, összevont (konszolidált) éves pénzügyi kimutatásairól és a kapcsolódó beszámolókról, a 2006/43/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv

módosításáról, valamint a 78/660/EGK és a 83/349/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről; amely hatályon kívül helyezte:

- A Tanács negyedik irányelve (1978. július 25.) a Szerződés 54. cikke (3) bekezdésének g) pontja alapján meghatározott jogi formájú társaságok éves beszámolójáról (78/660/EGK, negyedik társasági jogi irányelv)
  - A Tanács hetedik irányelve (1983. június 13.) a Szerződés 54. cikke (3) bekezdésének g) pontja alapján az összevont (konszolidált) éves beszámolóról (83/349/EGK, hetedik társasági jogi irányelv)
- (3) Az Európai Parlament és a Tanács 2006/43/EK irányelve (2006. május 17.) az éves és összevont (konszolidált) éves beszámolók jog szerinti könyvvizsgálatáról, a 78/660/EGK és a 83/349/EGK tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 84/253/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről; amely hatályon kívül helyezte és újraszabályozta:
- A Tanács nyolcadik irányelve (1984. április 10.) a Szerződés 54. cikke (3) bekezdésének g) pontja alapján, a számviteli dokumentumok kötelező könyvvizsgálatának elvégzéséért felelős személyek működésének engedélyezéséről (84/253/EGK, hetedik társasági jogi irányelv)
- (4) Az Európai Parlament és a Tanács 2009/102/EK irányelve (2009. szeptember 16.) a társasági jog területén az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságokról, amely hatályon kívül helyezte:
- A Tanács tizenkettedik társasági jogi irányelve (1989. december 21.) az egyszemélyes korlátolt felelősségű társaságokról (89/667/EGK, tizenkettedik társasági jogi irányelv)
- (5) Az Európai Parlament és a Tanács 2004/25/EK irányelve (2004. április 21.) a nyilvános vételi ajánlatról (tizenharmadik társasági jogi irányelv)
- (6) Az Európai Parlament és a Tanács 2007/36/EK irányelve (2007. július 11.) az egyes részvényesi jogok gyakorlásáról a tőzsdén jegyzett társaságokban

- (7) A Tanács 2014/86/EU irányelve (2014. július 8.) a különböző tagállamok anya- és leányvállalatai esetében alkalmazandó adóztatás közös rendszeréről szóló 2011/96/EU irányelv módosításáról
- (8) A Tanács 2001/86/EK irányelve (2001. október 8.) az európai részvénytársaság statútumának a munkavállalói részvételre vonatkozó kiegészítéséről
- (9) A Tanács 2003/72/EK irányelve (2003. július 22.) az európai szövetkezet statútumának a munkavállalói részvétel tekintetében történő kiegészítéséről

Rendeletek

- (10) A Tanács 2137/85/EGK rendelete (1985. július 25.) az európai gazdasági egyesülésről
- (11) A Tanács 2157/2001/EK rendelete (2001. október 8.) az európai részvénytársaság (SE) statútumáról
- (12) A Tanács 1435/2003/EK rendelete (2003. július 22.) az európai szövetkezet (SCE) statútumáról

IV. EURÓPAI TŐKEPIACI JOG

A tőkepiacokhoz kapcsolódó joganyag szabályozása terén az Unió már eddig is példamutató eredményeket ért el, a területen több sikertörténetnek is szemtanúi lehettünk. Magyarország bár csak 2004 óta tagja az EU-nak, a tőkepiaci szabályokat már 2001 végére harmonizálta – értelemszerűen az akkori állapotokhoz –, így a csatlakozás ezen a területen nem járt érdemi jogalkotási kötelezettséggel. A harmonizáció voltaképpen az 1999-ben kezdődött, úgynevezett Pénzügyi Szolgáltatási Akcióterven alapult, ami három fő stratégiát tűzött ki: a nyilvános és biztonságos magánbefektetői (tehát nem intézményi befektetői) piac megteremtését, az egységes uniós intézményi befektetési piac létrehozását, valamint a modern piacfelügyelet megteremtését. Ezt követte a 2004. április 21-én elfogadott 2004/39/EK irányelv,¹⁸ melyben lefektették a pénzügyi piacokra és pénzügyi eszközökre vonatkozó keretelveket, bevezetve a szabályozott és alternatív kereskedelmi platformok szabályozását, az egységes útlevelet (erről később még szót ejtünk), valamint az OTC piacok szabályozását, további lépéseket téve az átláthatóság biztosítása érdekében. Az irányelv végre szabályozta az úgynevezett internalizáció jelenségét, ami nagyjából azt jelenti, mikor a befektetési szolgáltató ‘házon belül’ párosítja a megbízásokat, ennek minden előnyével és hátrányával. Az előnyök közé tartozik, hogy a tőzsdei vagy a hagyományos OTC infrastruktúrát nem veszi igénybe, az értékpapírtranszfer is egy szolgáltatónál történik, ez mind idő, mind a költségek szempontjából hatékony megoldás. Elveszik vele viszont a tőzsdék leginkább hangoztatott előnye: a transzparencia. Nem véletlen jelentenek napjainkban is nagy problémát az ilyen rendszerek, ahogy az sem, hogy az utóbbi időben több úgynevezett FOREX-botrány is a házon belüli teljesítésekkel volt kapcsolatban.

¹⁸ Hatályon kívül helyezte 2018. 01. 03-ával: Az Európai Parlament és a Tanács 2014/65/EU irányelve (2014. május 15.) a pénzügyi eszközök piacairól, valamint a 2002/92/EK irányelv és a 2011/61/EU irányelv módosításáról

A több országban működő szolgáltatóknak nagyon magas költségeket eredményez, hogy termékeiket, illetve szolgáltatásaikat minden érintett országban engedélyezzék. Az Unión belül, ahol a négy szabadság elve alapján a tőke minél akadálytalanabb – és ezáltal költséghatékonyabb – mozgását kívánták előidézni, sürgetővé vált egy egységes engedélyeztetési eljárás létrehozása. Ennek keretében született meg az úgynevezett egységes útlevél, mely alapján, ha bármely tagállamban engedélyezik egy intézménynek a befektetési szolgáltatási tevékenység, illetve piacszervezői tevékenység végzését, akkor ennek az engedélynek a hatálya kiterjed az egész Unióra. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a szolgáltatás végzése tekintetében az egyes cégeknek korlátlan szabadságuk van: nem a célországban, hanem a saját felügyelet részére kell bejelenteni a szándékot, hogy a tevékenységet másik országban is szeretnék végezni, ezt követően a vállalkozást felügyelő nemzeti felügyelet fogja felvenni a kapcsolatot a fogadó ország felügyeletével. Az állami kontroll tehát fennmarad, de az együttműködési kötelezettség nem a vállalkozások oldalán áll fenn, hanem a tagállami hatóságoknál. Ez természetesen lehetővé tehetné a visszaéléseket a szabályozás tekintetében: a vállalkozások választhatnák a leginkább engedékeny szabályozású országot székhelyként, ahonnan a tevékenységük a többi államba is irányulna, azonban ennek elkerülése érdekében lehetővé tették a tagállami hatóságok számára, hogy a tevékenység végzését megtiltsák. Megjegyezzük ezzel kapcsolatosan, hogy még az útlevél sem ad felmentést bizonyos eltérést nem engedő nemzeti szabályok alól, mint amilyen például a fogyasztóvédelem, így minimális megfelelési kötelezettsége természetesen mindig lesz a vállalkozásoknak, az útlevél ellenére is. Korábban széles körben elterjedt volt az a nézet, hogy a vállalkozások mindig a legmegengedőbb szabályozást keresik, így sok állam jogalkotási versenybe kezdett, hogy a vállalkozásokat magukhoz csábítsa. Ezzel ellentétes folyamatok játszódtak le a legutóbbi évtizedekben az Amerikai Egyesült Államokban például a biztosítási jog területén: a társaságok felismerték, hogy hiába helyezik át székhelyüket a leginkább engedékeny államba, az eltérést nem engedő szabályok miatt mindenhol némileg át kell dolgozni a termékeiket vagy a vonatkozó tájékoztatásokat. Az ilyen jellegű tranzakciós költségek kikerülése érdekében a leginkább szigorú tagállamokat választották székhelyül: hiszen ami a legszigorúbb helyen megfelel a szabályozónak, az megállja a helyét egy enyhébb szabályozási környezetben is; ezzel feleslegessé téve egy sor módosítási kötelezettséget. Az útlevélhez visszatérve: az útlevéllel rendelkező intézmény határon átnyúló szolgáltatását tehát az anyaország felügyelete fogja ellenőrizni – természetesen a fogadó ország felügyelete tehet jelzéseket az ellenőrzést ellátó felügyelet felé.

A tőkepiaci szabályozás másik pillére – a szolgáltatókra vonatkozó szabályok mellett – a befektetők, illetve a befektetések védelme. A befektetéseket csak abban az esetben lehet egy-egy országba vonzani, ha a befektetők biztosak lehetnek abban, hogy a pénzüket viszont fogják látni. Amennyiben ez nem biztosított, úgy a potenciális befektetők ennek kockázatát beárazzák, s ezzel a kockázati felárral növelten hajlandóak csak pénzt befektetni – a túlzott költségek pedig ellehetetlenítik a növekedést. A befektetővédelem szempontjából az egyik legfontosabb jogszabály a 2004-ben megalkotott úgynevezett MiFID irányelv¹⁹ volt. A MiFID irányelv a befektetési vállalkozásoknak három olyan alapvető elvet fektetett le, aminek tevékenységük során meg kell, hogy feleljenek. Az első alapelv értelmében a jogszabályoknak, illetve a belső és külső szabályzatoknak megfelelően, tisztességesen, és mindig az ügyfél érdekeinek megfelelően kell eljárni. A második alapelv kimondja azt, hogy egyszerűen, világosan, transzparenssé és kiegyensúlyozottan kell tájékoztatni minden befektetőnek minősülő ügyfelet, vagyis a megtévesztés általános tilalmát mondja ki. A harmadik alapelv pedig az ügyfél körülményeinek figyelembevételét írja elő, mint elvárható magatartást. A MiFID egyrészt szervezeti és működési szabályokat határoz meg a befektetési szolgáltatásokat nyújtók számára, másrészt emelt szintű tájékoztatási és ügyfél-értékelési folyamatokat vezet be. Minden értékpapírszámla megnyitáskor kötelezővé teszi a köznyelvben csak MiFID-tesztnek nevezett kérdőív kitöltését, ami az értékpapírszámla tulajdonosának pénzügyi termékekkel kapcsolatos műveltségét, tájékozottságát hivatott felmérni. A teszt eredményeként az ügyfelet a kockázati osztályok valamelyikébe sorolják: megállapítják az ügyfél kockázattűrő képességét, anyagi helyzetét és más kapcsolódó tulajdonságait. A besorolásnak ott van jelentősége, hogy az egyes megbízások teljesítése előtt az ügyfelet kockázati besorolásának megfelelően tájékoztatják: egy pénzügyekben jártas befektető jóval kevesebb tájékoztatást kap, mint egy ilyen készségekkel nem rendelkező befektető, utóbbit részletekbe menően kell tájékoztatni az esetleges kockázatokról, amikkel az adott termék megvétele vagy eladása járhat. Lehetséges továbbá, hogy a szolgáltató – a kockázatvállalási hajlandóságra hivatkozással – egy-egy ügylet teljesítését meg is tagadja. A 2009-es gazdasági válságot követően az uniós jogalkotó a tisztességesebb, biztonságosabb, hatékonyabb és átláthatóbb piaci körülmények elérése érdekében átdolgozta az eredeti MiFID irányelvet, létrehozva a befektetők megerősített védelmét célzó MiFID

¹⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/39/EK irányelve (2004. április 21.) a pénzügyi eszközök piacairól, a 85/611/EGK és a 93/6/EGK tanácsi irányelv, és a 2000/12/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 93/22/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről, hatály vége: 2018. január 2.

II irányelvet,²⁰ valamint a korábbi irányelv helyett rendeletben szabályozva (MiFIR²¹) az átláthatósággal kapcsolatos kérdéseket.

A már megkötött szerződésekhez kapcsolódóan is rendelkeznek védelemmel a nem-intézményi befektetők: 1997. március 3-án az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a 97/9/EK irányelvet a befektetővédelmi rendszerekről, melyet azóta már többször módosítottak, mindenesetre ez az irányelv kötelezte a tagállamokat arra, hogy hozzanak létre különleges alapokat a befektetők védelmére. A szabályozás szerint amennyiben egy befektető társaság nem tudja kiadni a befektetőnek az általa tulajdonolt értékpapírt vagy pénzt, úgy az alap kártalanítást kell, hogy fizessen, 100 000 euró összegig – ezzel kapcsolatosan a tagállamoknak lehetősége volt bizonyos korlátokat beépíteni azzal, hogy a megtérítendő összegnek legalább a befektetés értékének 90%-át el kell érniük a 100 000 eurós határig. Amennyiben egy vállalkozás határon átnyúló szolgáltatás keretében végez befektetéssel kapcsolatos szolgáltatásokat, úgy az anyaország kártalanítási alapja fizeti meg a szükséges kártalanításokat.

Mindezek mellett 2016. október 28-án az Európai Bizottság egy, a fenntartható finanszírozással foglalkozó szakértői csoport felállításáról határozott, ez összhangban volt a 2015-ben kezdeményezett EU Tőkepiaci Uniója iniciatívával, mellyel kapcsolatosan egy úgynevezett zöld könyv is készült. A cél a kis- és középvállalkozások tőkebevonásának egyszerűsítése, valamint költséghatékonyabbá tétele. Ehhez kapcsolódóan fejlesztik a hosszú távú és fenntartható befektetéseket, az infrastruktúra finanszírozást, az értékpapírosítást, az alternatív finanszírozási forrásokat (pl. joint-venture típusú befektetések vagy az ún. crowdfunding), a fizetéseképtelenségi és a társasági jogot, illetve az adójogot is. A tőkepiaci unió célja még: növelni a megtakarítók lehetőségeit Unió-szerte, megkönnyíteni a határokon átnyúló befektetéseket és a külföldi beruházások számára vonzóbbá tenni az Uniót, valamint szilárdabbá, ellenállóbbá és versenyképesebbé tenni az EU pénzügyi rendszerét.

Említésre méltó, hogy az elmúlt években az uniós tőkepiaci szabályozás területén több irányelvet is rendelet váltott fel. Az uniós jogalkotó a közvetlenül alkalmazandó, nemzeti átültető jogszabályt nem igénylő rendeleti szabályozás alkalmazásával csökkenteni kívánja annak lehetőségét, hogy a tagállamok egymástól eltérő intézkedéseket hozzanak nemzeti szinten, valamint egységes megközelítés és nagyobb jogbiztonság garantálására törekszik. E szellemben

²⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/65/EU irányelve (2014. május 15.) a pénzügyi eszközök piacairól, valamint a 2002/92/EK irányelv és a 2011/61/EU irányelv módosításáról.

²¹ Az Európai Parlament és a Tanács 600/2014/EU rendelete (2014. május 15.) a pénzügyi eszközök piacairól és a 648/2012/EU rendelet módosításáról.

váltotta fel az értékpapírok nyilvános kibocsátásakor vagy piaci bevezetésekor közzétéendő tájékoztatóról szóló 2003/71/EK irányelvet az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1129 rendelete (2017. június 14.) az értékpapírokra vonatkozó nyilvános ajánlattételkor vagy értékpapíroknak a szabályozott piacra történő bevezetésekor közzétéendő tájékoztatóról. Ugyanígy a bennfentes kereskedelemről és a piaci manipulációról szóló 2003/6/EK irányelvet felváltotta az Európai Parlament és a Tanács 596/2014/EU rendelete (2014. április 16.) a piaci visszaélésekről.

Jogszabályok

Irányelvek

- (1) Az Európai Parlament és a Tanács 1997. március 3-i 97/9/EK irányelve a befektetővédelmi rendszerekről
- (2) Az Európai Parlament és a Tanács 2002. június 6-i 2002/47/EK irányelve a pénzügyi biztosítékokról szóló megállapodásokról
- (3) Az Európai Parlament és a Tanács 2004. április 21-i 2004/25/EK irányelve a nyilvános vételi ajánlatról
- (4) Az Európai Parlament és a Tanács 2014/65/EU irányelve (2014. május 15.) a pénzügyi eszközök piacairól, valamint a 2002/92/EK irányelv és a 2011/61/EU irányelv módosításáról

Rendeletek

- (5) Az Európai Parlament és a Tanács 596/2014/EU rendelete (2014. április 16.) a piaci visszaélésekről (piaci visszaélésekről szóló rendelet), valamint a 2003/6/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2003/124/EK, a 2003/125/EK és a 2004/72/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről

- (6) Az Európai Parlament és a Tanács 600/2014/EU rendelete (2014. május 15.) a pénzügyi eszközök piacairól és a 648/2012/EU rendelet módosításáról

- (7) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1129 rendelete (2017. június 14.) az értékpapírokra vonatkozó nyilvános ajánlattételkor vagy értékpapíroknak a szabályozott piacra történő bevezetésekor közzéteendő tájékoztatóról és a 2003/71/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről

V. PÉNZÜGYI- ÉS BANKJOG

A kereskedelmi jog oktatásának egyik régi témája a banki szerződések joga. Az Európai Közösségek megalakulásával és az Európai Unió létrejöttével a banki ügyletek egyre inkább az európai jog szabályozási tárgyává váltak, és a közjogi szabályozás mellett egyre több magánjogi szabály, illetve keretszabály megalkotására is sor került. A nagy pénzügyi válság után az európai bankszabályozás jelentősen átalakult, e terület legfontosabb szabályait az alábbiakban ismeretjük.

Az Európai Unió bankok működésére és felügyeletére vonatkozó szabályai közül említendők a következők: 2013/36/EU irányelv (2013. június 26.) a hitelintézetek tevékenységéhez való hozzáférésről és a hitelintézetek és befektetési vállalkozások prudenciális felügyeletéről; a 2002/87/EK irányelv (2002. december 16.) a pénzügyi konglomerátumhoz tartozó hitelintézetek, biztosítóintézetek és befektetési vállalkozások kiegészítő felügyeletéről; a Bizottság határozata (2003. november 5.) az európai bankbizottság létrehozásáról; az 1093/2010/EU rendelet (2010. november 24.) az európai felügyeleti hatóság (Európai Bankhatóság) létrehozásáról; az 1096/2010/EU rendelet (2010. november 17.) az Európai Központi Banknak az Európai Rendszerkockázati Testület működését érintő külön feladatokkal történő felruházásáról; az Európai Központi Bank határozata (2000. november 10.) az Európai Központi Bank egyes jogi aktusai és eszközei közzétételéről (EKB/2000/12); a 2011/89/EU irányelv (2011. november 16.) a 98/78/EK, a 2002/87/EK, a 2006/48/EK és a 2009/138/EK irányelvnek a pénzügyi konglomerátumhoz tartozó pénzügyi vállalkozások kiegészítő felügyelete tekintetében történő módosításáról; a 2008/7/EK irányelv (2008. február 12.) a tőkeemelést terhelő közvetett adókról; a 2015/849 irányelv (2015. május 20.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről; a 2005/1/EK irányelv (2005. március 9.) a 73/239/EGK, a 85/611/EGK, a 91/675/EGK, a 92/49/EGK, és a 93/6/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 94/19/EK, a 98/78/EK, a 2000/12/EK, a 2001/34/EK,

a 2002/83/EK és a 2002/87/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek a pénzügyi szolgáltatásokkal foglalkozó bizottságok új szervezeti felépítésének létrehozása érdekében történő módosításáról; valamint a 1060/2009/EK rendelet (2009. szeptember 16.) a hitelminősítő intézetekről.

Így a modern európai bankjogban sajátosan keverednek az európai rendeletek, irányelvek és ajánlások szabályozási közegeiben az adott tagállam saját szabályai.

A bankjog kereskedelmi ügyleti területéről említendők a következő jogszabályok:

- Az egyik legfontosabb a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény (Pft.) alapjogszabálya az Európai Parlament és a Tanács 2015. november 25-i 2015/2366 irányelve (2015. november 25.) a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról, amely a fizetések egységes keretszabályozását adja, és az ehhez kapcsolódó 2013. évi CCXXXV. törvény, amely az egyes fizetési szolgáltatókat szabályozza.
- Ez utóbbi törvényt érinti az Európai Parlament és a Tanács 2009. szeptember 16-i 2009/110/EK irányelve az elektronikus-kibocsátó intézmények tevékenységének megkezdéséről, folytatásáról és prudenciális felügyeletéről.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2008/48/EK irányelve (2009. április 23.) a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről külön említést érdemel, hiszen ez a forrása és alapja a 2009. évi CLXII. számú fogyasztónak nyújtott hitelről szóló törvénynek.

Jogszabályok

Irányelvek

- (1) Az Európai Parlament és a Tanács 2015. november 25-i (EU) 2015/2366 irányelve a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról és a 2002/65/EK, a 2009/110/EK és a 2013/36/EU irányelv és a 1093/2010/EU rendelet módosításáról, valamint a 2007/64/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről
- (2) Az Európai Parlament és a Tanács 2014/49/EU irányelve (2014. április 16.) a betétbiztosítási rendszerekről

- (3) Az Európai Parlament és a Tanács 2014/92/EU irányelve (2014. július 23.) a fizetési számlákhoz kapcsolódó díjak összehasonlíthatóságáról, a fizetésiszámla-váltásról és az alapszintű fizetési számla nyitásáról, illetve használatáról
- (4) Az Európai Parlament és a Tanács 2013/36/EU irányelve (2013. június 26.) a hitelintézetek tevékenységéhez való hozzáférésről és a hitelintézetek és befektetési vállalkozások prudenciális felügyeletéről, a 2002/87/EK irányelv módosításáról, a 2006/48/EK és a 2006/49/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről
- (5) Az Európai Parlament és a Tanács 2011/89/EU irányelve (2011. november 16.) a 98/78/EK, a 2002/87/EK, a 2006/48/EK és a 2009/138/EK irányelvek a pénzügyi konglomerátumhoz tartozó pénzügyi vállalkozások kiegészítő felügyelete tekintetében történő módosításáról
- (6) Az Európai Parlament és a Tanács 2008/48/EK irányelve (2008. április 23.) a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről

Rendeletek

- (7) Az Európai Parlament és a Tanács 2015. április 29-i (EU) 2015/751 rendelete a kártyaalapú fizetési műveletek bankközi jutalékairól
- (8) Az Európai Parlament és a Tanács 2009. szeptember 16-i 924/2009/EK rendelete a Közösségben történő határokon átnyúló fizetésekről és a 2560/2001/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről

VI. IPARJOGVÉDELEM

Az iparjogvédelem rendkívül színes jogterület: magában foglalja a szabadalmi oltalmakat, a használatiminta-oltalmakat, a növényfajta oltalmakat, a védjegyeket, a földrajzi árujelzőket és a formatervezési mintákat is. Közös az itt felsoroltakban, hogy a gazdaságban betöltött szerepük, értékük alapján mind a nemzeti, mind az uniós szabályozásban kitüntetett figyelmet élveznek. A szerzői alkotásokhoz képest az iparjogvédelem egy sokkal merevebb, formákhoz kötött szabályozás: míg a szerzői alkotásokat önmagában a megalkotás ténye miatt illeti védelem, addig az iparjogvédelem körében a védelem egy-egy formalizált eljáráshoz kapcsolódik, melynek végén – a feltételeknek teljes mértékben megfelelő – szellemi tulajdon védelmet kap. Az iparjogvédelem egy-egy védett szellemi terméke sokszor emberi ésszel felfoghatatlan értéket képvisel, ennek megfelelően a szabályozás célja az, hogy meghatározza, miként lehet szert tenni a jogszabályok által kínált védelemre, másrészt pedig milyen lehetőségek vannak a szellemi alkotások jogszerű használatára, ezzel összefüggésben pedig a jogszerűtlen használat elleni fellépésre. Az iparjogvédelem területén igen hangsúlyosan találkozunk azzal a jelenséggel, hogy az adat, információ terjedését nem állítják meg az országhatárok, a védelem jóval hatékonyabban biztosítható országokon átívelő együttműködésen keresztül. Bár az egykori Közösség alapításakor még nem volt meghatározó, vagy akár csak különösebb jelentőséggel bíró kérdés az iparjogvédelem, mára már egyértelműen – főként az Uniós versenyképesség perspektívájából tekintve – vezető iparág, az Európai Bíróság egy-egy döntését rendkívül nagy szakmai és sajtóérdeklődés övezi.

A szabadalmaztatható találmányok körét a magyar szabadalmi törvény egy 2002-es módosítást követően az Európai Szabadalmi Egyezményvel egyezően állapítja meg, eszerint a találmány: új és feltalálói tevékenységen alapuló, iparilag alkalmazható megoldás. Bár az Európai Szabadalmi Egyezmény nem Európai Uniós jogforrás, az EU minden tagállama tagja az egyezménynek – Magyarország 2003. január 1. óta az egyezmény tagja –, így az 1973-ban

létrejött nemzetközi jogi dokumentum az Uniós szabadalmi jog meghatározó jogi instrumentuma. Az egyezmény alapján európai szabadalmi bejelentést az Európai Szabadalmi Hivatalnál vagy a tagállami hivatalnál – amely nálunk a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala – lehet tenni. A bejelentést követően pozitív döntés esetén a kérelmező a bejelentésben megjelölt összes tagállamban szabadalmat szerez a szabadalma tárgyára, azzal a korlátozással, hogy meghatározott időn belül teljesítenie kell az egyes nemzeti jogszabályokban meghatározott kötelezettségeket, különben a védelem nem válik hatályossá. Ez a követelmény mutatja, hogy igazából nem beszélhetünk valódi elismerésről, hiszen a nemzeti jogszabályok által megkívánt eljárásrendet nem sikerült kizárni az eljárásból. Fontos megjegyezni, hogy jelenleg az egész világra kiterjedő szabadalom nem létezik, így még mindig az egyik leginkább költség és időhatékony ezt az eljárásrendet követni, azaz egy-egy regionális védelmi rendszert igénybe venni. Érdekesség továbbá, hogy még a hivatalos tájékoztató is nyomatékosan ajánlja szakember – szabadalmi ügyvivő – közreműködését az eljárásban, különös tekintettel annak bonyolultságára – csak minden negyedik bejelentés kap oltalmat –, és magas – esetenként több ezer euróra rúgó – költségeire. Folyamatban van az ún. Egységes Európai Szabadalom és ehhez kapcsolódóan az Egységes Szabadalmi Bíróság létrehozása, amely a tervek szerint megoldaná az EU-n belüli egységes szabadalmaztatás problémáját, egy új és az eddigieknél olcsóbb mechanizmus bevezetésével.

Hasonló egységesítés ugyanakkor a védjegyek tekintetében már történt. Az ún. Európai Uniós védjegyeket az alicantei (Spanyolország) székhelyű Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala (EUIPO) tartja nyilván, 1996 óta. Az európai védjegy a tagállamok által biztosított nemzeti védjegyekkel párhuzamosan működik, de lehetőség van egyik oltalmi formából a másikba történő átalakításra. Előnye az uniós védjegynek, hogy az egész Unióra kiterjedő jogvédelmet biztosít, jóval kisebb költségért, mint amennyibe a különböző tagállamokban történő levédetés kerülne, ráadásul az adminisztrációja is nagyságrendekkel egyszerűbb. Ugyanezen okból erednek az ilyen típusú védjegyeztetés hátrányai is: a védjegyoltalom minden tagállamban egyszerre jár le, továbbá a bejelentésnek minden tagállam által elfogadottnak kell lennie. Utóbbi követelmény értelmében, ha a bejelentés akár csak egyetlen tagállam jogszabálya szerint jogsértő, úgy a teljes bejelentést el kell utasítani, nem kaphat tehát Európai Uniós védjegyet a bejelentő – természetesen a nemzeti védelmekért folyamodhat azokban az országokban, ahol az adott bejelentés elfogadható. Az EU-s védjegy átalakítására is lehetőség van bizonyos feltételek esetén, azaz lehetőség van az ún. konverzióra, ez a jogosultra két okból kedvező: ebben az esetben a nemzeti

szinten a vizsgálat teljes egészében elmarad, valamint a díjak is kedvezőbbek, mint egy újonnan bejelentett védjegy esetén. A védjegyek az emberi kreativitás saját termékei, elképzelhetetlenül sok lehetőséggel: legújabbán az ún. atipikus védjegyek megjelenéséről beszélhetünk. Ebbe a körben illeszkedik például a Deutsche Telekom AG színvédjegye a RAL 4010 színre, melynek közismertebb neve az ún. telemagenta, vagy a Lamborghini holding mozgóképvédjegye, mely a sportautó ajtajának jellegzetes felnyílását helyezte védelem alá. Megjelentek olyan új fogalmak, mint az ún. pozícióvédjegy. A pozícióvédjegy az áru felületén vagy annak egy részén pontosan meghatározott módon elhelyezett síkbeli vagy térbeli megjelölés oltalma az Európai Unió Törvényszékének T-547/08. ügyben hozott ítélete szerint. Mivel az EU-s védjegyrendelet nem ad kimerítő felsorolást a védjegyek típusairól, így az ilyen megoldások is lajstromozhatóak lehetnek.

A védjegyekhez hasonló funkciójú földrajzi árujelzők oltalma is részben az Európai Unió joganyag részét képezi. Magyar jogászai és nem-jogászai körökben is talán a T-194/10. ügyszámon lezajlott, úgynevezett ‘Tokaj-ügy’ volt a legismertebb ezen a területen. Az ügyben a Tokaj névhasználat jogosultsága, mint a bor termelési helyének, egyúttal minőségének tanúsítására szolgáló megjelölés volt a központi kérdés: a magyar oldal érvelése szerint a szlovák termelők mintegy *ráültek* a magyar termelők által kiérdemelt presztizsre, amit a ‘Tokaji’ név sugall. Az ítélet nyilvánvalóvá tette, hogy az érintett jogszabály által felállított eredetmegjelölési lajstrom nem megtámadható, ezzel pedig jogvédelem nélkül hagyta a magyar termelőket.

A növényfajta oltalom a nemesített növényfajták, úgy mint hibridek, klónok és vonalak oltalma. Az oltalom specialitását adja, hogy a jogosultnak kizárólagos joga van a növényfajta hasznosítására, amit a jog elismer és védelemben részesít, azaz felléphet bárkivel szemben, aki az adott növényfajtát engedélye nélkül hasznosítja. Európai uniós növényfajta oltalmat az EU egyik ügynökségén, a Közösségi Növényfajta-hivatalon keresztül lehet szerezni. Az oltalom időtartama a növényfajtáknál 25 év, szőlő és fafajták esetén pedig 30 év. A növényfajták oltalma már meglehetősen régóta terítéken van az Unión belül: a közösségi növényfajta-oltalmi jogokról szóló rendeletet 1994. július 27-én fogadta el a Tanács.

A közösségi formatervezési mintáról szóló 6/2002/EK rendelet a termék egészének vagy egy részének új és egyéni jellegű megjelenítésének védelmére ad lehetőséget. Az Európai Bíróság C-488/10. számú ügye mérföldkőnek tekinthető a maga nemében, hiszen kimondta, önmagában az, hogy valaki védett formatervezési mintával rendelkezik, még nem jelenti – automatikusan – azt, hogy a formatervezési minta használata és hasznosítása során nem jár el jogsértően. Ez a döntés meghaladottá tette a „*Neminem laedit qui suo iure utitur*” (aki törvényes

jogát gyakorolja, nem sérthet senkit) reguláját, okkal, hiszen a formatervezési mintaoltalom bejelentése nem kontradiktórius, egyszerű formai vizsgálat által kaphat oltalmi jogosultságot a bejelentő – önmagában tehát nem véd meg senkit, jóhiszeműségtől függetlenül, ha érvényes és hatályos mintaoltalommal rendelkezik. 2016 elején nyújtott be előzetes döntéshozatalra egy kérdést C-24/16. számon az Oberlandesgericht Düsseldorf egy a Nintendo és a BigBen Interactive között zajló perben, mely arra keresi a választ, hogy egy gyártó kereskedelmi célokból ábrázolhatja a közösségi formatervezési mintát, ha tartozékokat kíván forgalmazni a jogosult – közösségi formatervezési mintának megfelelő – termékeihez vagy ezzel bitorlást valósít meg? A Bíróság ítélete szerint a ‘szemléltetés céljából’ végzett megjelenítési cselekmény megengedett lehet bizonyos feltételek betartása esetén.

Jogszabályok

Irányelvek

- (1) Az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépi programok jogi védelméről
- (2) Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve (2004. április 29.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről
- (3) Az Európai Parlament és a Tanács 98/44/EK irányelve (1998. július 6.) a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról

Rendeletek

- (4) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1001 rendelete (2017. június 14.) az európai uniós védjegyről
- (5) A Tanács 2100/94/EK rendelete (1994. július 27.) a közösségi növényfajta-oltalmi jogokról

-
- (6) Az Európai Parlament és a Tanács 816/2006/EK rendelete (2006. május 17.) a közegészségügyi problémákkal küzdő országokba történő kivitelre szánt gyógyszeripari termékek előállításával kapcsolatos szabadalmak kényszerengedélyezéséről

  - (7) A Tanács 6/2002/EK rendelete (2001. december 22.) a közösségi forma-tervezési mintáról

VII. SZERZŐI JOG

A szellemi alkotások két fő területe a szerzői jog és az iparjogvédelem. Míg a szerzői jog a szerző személyére jellemző, egyéni eredeti jelleget helyez el előtérbe, s erre hivatkozással illeti meg a védelem a szerző önkifejezését, addig az iparjogvédelem – többek között – az ipari-mezőgazdasági hasznosíthatóság feltételéhez, s rendszerint formalizált eljáráshoz köti a védelmet. A szerzői művek a technika térhódításával mind könnyebben terjednek, egyre nehezebb keretek közé szorítani a jogszerű terjesztést, s hatékony eszközt adni a szerzői joggal érintettek kezébe, műveik védelme érdekében. Jóval az Uniót létrehozó alapszerződések aláírása előtt felvetődött az a gondolat, hogy a szerzői művek oltalma nemzetközi szinten, együttműködés révén hatékonyabban megvalósulhat, mint egy-egy nemzet saját szabályozása által, ennek keretében született meg 1886-ban az irodalmi és művészeti művek védelmére a Berni Unió Egyezmény, melynek mára már több mint 150 ország a tagja. Az egyezmény a művek védelmi idejének végét a szerző halálát követő 50. évben határozza meg, melyet a tagállamok belátásuk szerint növelhetnek. Szintén fontos jogforrás még a területen a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) által 1996-ban létrehozott Szerzői Jogi Szerződés, melynek mára már 184 ország a tagja. Az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés 118. cikke kifejezetten feljogosítja az Uniót a szellemi tulajdonjogok Unión belüli egységes oltalmát biztosító európai oltalmi jogcímek létrehozására, valamint egy uniós szintű központi engedélyezési, koordinációs és ellenőrzési rendszer megteremtésére, így az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás során jogosult intézkedéseket elfogadni a területet illetően. Az integráció korai éveiben még nem volt súlyponti kérdés a szerzői jogokra vonatkozó harmonizáció, az Európai Bíróság korai ítéletei a szerzői jogokat szinte kizárólagosan a belső piacra gyakorolt hatásuk felől közelítették meg. 1971-ben hozott döntésében, a Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH v Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG.-ügyben a Bíróság kimondta, hogy az anyavállalat tiltása ellenére a francia leányvállalat jogosult az általa forgalmazott

hanglemezek értékesítésére, mind Franciaországban, mind Németországban. 1993-ban alkották meg a 93/83/EGK irányelvet, mely még a korszak technológia színvonalát jól jelezve, a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó szerzői és szomszédos jogok kapcsolódó kérdéseit rendezte. Bár az évtizedben később is alkottak jogforrásokat, ezek hatása a szellemi tulajdonjogokra még nem volt jelentős. Ebbe a körbe tartozott a 91/250/EGK irányelv, mely kötelezte a tagállamokat, hogy a számítógépes programokat és az adatbázisokat helyezték szerzői jogi védelem alá. A technológia fejlődésével ez utóbbi irányelvet is módosítani kellett, jelenleg a 2009/24/EK irányelv a hatályos jogforrás a számítógépi programok jogi védelmének területén.

Az igazi áttörésre a szabályozás terén egészen a 2000-es évek elejéig kellett várni: a rohamosan fejlődő számítástechnika és a kapcsolódó iparágak, különösen a szórakoztatóipar igényei elodázhatatlanná tették az uniós szintű jogalkotást. 2001-ben alkotta meg a Parlament és a Tanács az információs társadalommal kapcsolatos szerzői és szomszédos jogokról, továbbá az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogról szóló irányelvet is. A megalkotott jogforrások módosítása folyamatosan napirenden van: 2011-ben módosításra került a 2006/116/EK irányelv a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről, mely módosítás – többek között – a szerző halálától számított 70 évben határozta meg az oltalmi időt, a korábbi 50 helyett. Bár a szerzői jog hagyományosan az alkotó személyhez fűződik, így a jogaihoz kapcsolódó – engedélyhez kötött – felhasználást vele kellene egyeztetni, a felhasználók sokféleségére és nagy számára tekintettel az egyedi jogkezelés mára az esetek nagy többségében kivitelezhetetlenné vált. Az egyedileg nehezen gyakorolható szerzői és kapcsolódó jogok kezelésére jöttek létre a közös jogkezelő szervezetek, akik a rájuk bízott jogok kezelését, a befolyt díjak elosztását végzik. 2014. február 26-án fogadták el a 2014/26/EU irányelvet, melyet a tagállamoknak 2016. április 10-ig kellett átültetniük a saját nemzeti jogukba. Az irányelv alapján megalkotott új magyar jogszabály²² olyan új intézményeket vezetett be, mint a független jogkezelő szervezet, továbbá lehetővé tette a közös jogkezelést ún. nem reprezentatív közös jogkezelő szervezetek részére is bizonyos – korlátozott – körben. Összességében elmondható, hogy a törvény nagyobb része csak a közös jogkezelő szervezetekre vonatkozik, melyeknek egy sor különböző adminisztratív előírásnak is meg kell felelniük, melyek a többi jogkezelőt nem érintik. Felismerve a még fokozottabb jogegységesítés szükségességét, a Bizottság 2016. szeptember 14-én

²² 2016. évi XCIII. törvény a szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok közös kezeléséről.

közzétett egy csomagot, mely szerzői joggal kapcsolatos kezdeményezéseket és dokumentumokat tartalmaz. A javaslatcsomag tartalmaz tervezeteket a digitális egységes piacon a szerzői jogról, a műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos jogok gyakorlásáról; egy közleményt az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: a méltányos, hatékony és versenyképes, a szerzői jogra épülő európai gazdaság fejlődésének előmozdítása a digitális egységes piacon; egy hatásvizsgálatot az Európai Unió szerzői jogi szabályainak korszerűsítéséről, továbbá a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról szóló irányelvről.

A Bizottság mellett a többi európai intézmény sem tétlenkedik: az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a 2017/1563 rendeletet és a 2017/1564 irányelvet, amelyek a 2014-ben aláírt Marrakesh-i Egyezményben vállalt kötelezettségeket ültetik át az uniós jogrendbe, hozzáférést biztosítva a látássérült személyek részére a szabályozással érintett művekhez bármiféle extra díj fizetése nélkül. Fontos lépés ez az esélyegyenlőség felé: jelenleg a látássérültek által hozzáférhető könyvek aránya 7-20% között mozog az EU-n belül, míg a fejlődő országokban ez a szám 1% alatti.

A Bizottság 2016-ban közzétett javaslata alapján az Európai Parlament és a Tanács elfogadta a 2019/789 irányelvet a műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos jogok gyakorlására vonatkozó szabályok megállapításáról. Az irányelv célja, hogy a televízió- és rádióközvetítésekben szereplő szerzői művek, illetve egyéb védelem alatt álló teljesítmények szerzői jogai és szerzői joggal szomszédos jogai engedélyezésének könnyebbé tétele révén Unió-szerte biztosítsa a felhasználók részére a más tagállamokból származó televízió- és rádióműsorok szélesebb körű terjesztését. Az irányelv átültetésének határideje 2021. június 7.

Szintén a Bizottság javaslata alapján az Európai Parlament és a Tanács több éves munka után megalkotta a 2019/790 irányelvet a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, amelynek célja méltányos egyensúlyt biztosítani egyrészt a szerzők és más jogosultak, másrészt a felhasználók jogai és érdekei között. Az irányelv átültetésének határideje szintén 2021. június 7.

Jogszabályok

Irányelvek

- (1) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 irányelve (2019. április 17.) a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról
- (2) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/789 irányelve (2019. április 17.) a műsorszolgáltató szervezetek egyes online közvetítéseire, valamint televíziós és rádiós műsorok továbbközvetítésére alkalmazandó szerzői jogok és szerzői joggal szomszédos jogok gyakorlására vonatkozó szabályok megállapításáról valamint a 93/83/EGK tanácsi irányelv módosításáról
- (3) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1564 irányelve (2017. szeptember 13.) a szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes műveknek és más teljesítményeknek a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló egyes megengedett felhasználási módjairól, valamint az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelv módosításáról
- (4) Az Európai Parlament és a Tanács 2014/26/EU irányelve (2014. február 26.) a szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó közös jogkezelésről és a zeneművek belső piacon történő online felhasználásának több területre kiterjedő hatályú engedélyezéséről
- (5) Az Európai Parlament és a Tanács 2012/28/EU irányelve (2012. október 25.) az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól
- (6) Az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépi programok jogi védelméről
- (7) Az Európai Parlament és a Tanács 2006/115/EK irányelve (2006. december 12.) a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joghoz kapcsolódó egyes jogokról

-
- (8) Az Európai Parlament és a Tanács 2006/116/EK irányelve (2006. december 12.) a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről és az azt módosító 2011/77/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv
  - (9) Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve (2004. április 29.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről
  - (10) Az Európai Parlament és a Tanács 2001/84/EK irányelve (2001. szeptember 27.) az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogról
  - (11) Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban érvényesülő szerzői és kapcsolódó jogok egyes kérdésekben történő összehangolásáról
  - (12) Az Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK irányelve (1996. március 11.) az adatbázisok jogi védelméről

Rendelet

- (13) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1563 rendelete (2017. szeptember 13.) a szerzői és szomszédos jogi védelemben részesülő egyes művek és más teljesítmények hozzáférhető formátumú példányainak a vakok, látáskárosultak és nyomtatott szöveget egyéb okból használni képtelen személyek érdekét szolgáló, határokon átnyúló, az Unió és harmadik országok közötti cseréjéről

VIII. KOLLÍZIÓS ÉS EURÓPAI ELJÁRÁSJOG

Az Európai Unió jogalkotási hatásköre az Amszterdami Szerződéssel kiegészült a nemzetközi polgári eljárásjog tagállamok közti számos kérdésére és a nemzetközi magánjogra. Az 1999 óta eltelt időszakban megalkotott uniós jogszabályok alapjaiban átalakították a nemzetközi eljárásjog és a nemzetközi magánjog szabályozásának tagállami rendszerét, az uniós jogszabályok számos kérdésben felváltották a tagállami szabályozást. Az ezt megelőző időszakban a tagállamok saját hatáskörükben, illetve nemzetközi szerződésekben rendeztek egyes kérdéseket, például 1968-ban fogadták el az EGK akkori államai az úgynevezett Brüsszeli Egyezményt, mely a polgári ügyekben rendezte a joghatósági szabályokat, valamint a külföldön hozott határozatok elismerését. Az Amszterdami Szerződést megelőző időszakból említendő másik példa a szerződéses kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogra vonatkozó szabályok egységesítése tárgyában 1980-ban elfogadott Római Egyezmény.

Az Európa Unióban, élve az új hatáskörrel, rendkívül intenzív és széles körű uniós jogalkotás vette kezdetét, amely a mai napig tart, melynek teljes körű bemutatására itt nincs lehetőség, csak a legfontosabb tárgyköröket vesszük sorra. Egyes uniós rendeletek univerzális jellegűek, azaz valamennyi, nem csak két uniós tagállam közti viszonyban, hanem egyéb nemzetközi tényállásra is alkalmazandók, és vannak, többnyire az eljárási tárgyú szabályok, amelyek csak tagállamok egymás közötti viszonyában nyernek alkalmazást. Az EUMSZ 326–334. cikkek továbbá lehetőséget adnak arra is, hogy nem valamennyi tagállam viszonyában, hanem csupán egyes, azt vállaló tagállamok megerősített együttműködés körében egymás közti viszonyukban megegyezzenek, amelyhez a többi tagállam is csatlakozhat. Amennyiben legalább 9 uniós ország egyetért az adott jogi normáról, úgy lehetőségük van úgynevezett megerősített együttműködés keretében elfogadni azt, s így az a résztvevő államokban alkalmazandó lesz.

Eddig három ilyen nemzetközi családjogi tárgyú rendelet került elfogadásra, ebből Magyarország a Róma III elnevezésű együttműködésben vesz részt.²³

A nemzetközi magán- és eljárásjog körében az Unió jogalkotás polgári és kereskedelmi ügyekre, családjogi ügyekre, tartási esetekre, öröklésre és egyes határon átnyúló fizetéseképtelenségi ügyekre terjed ki.

Az európai nemzetközi eljárási szabályok közül említendő a polgári és kereskedelmi ügyekre elfogadott Brüsszel I. rendelet, valamint a helyébe lépett Brüsszel Ia. rendelet. A korábbi nemzetközi szerződés, a Brüsszeli Egyezmény felváltására 2000-ben került elfogadásra a polgári és kereskedelmi ügyekre vonatkozó Brüsszel I. rendeletet,²⁴ ami meghatározta az általános és a különös joghatósági okokat, külön rendezve a fogyasztókra, munkavállalókra és más speciális helyzetben lévőkre vonatkozó szabályokat. A 2000-es évek végére szükségessé vált a rendelet felülvizsgálata, 2015. január 10-től kezdve már a módosított rendelet, az úgynevezett Brüsszel Ia.²⁵ alkalmazandó. Nem univerzális hatályú, az abban meghatározott kizárólagos joghatósági okok más uniós tagállamok viszonylatában kizárt joghatóságként érvényesülnek, harmadik államok vonatkozásában azonban nem.

A házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló Brüsszel II. rendeletet²⁶ 2005-től kezdve felváltotta a Brüsszel Iia. rendelet.²⁷ E rendelet szabályozza, hogy mely

²³ A Tanács (EU) 2016/1103 rendelete (2016. június 24.) a házassági vagyoni rendszerekkel kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról; valamint a Tanács (EU) 2016/1104 rendelete (2016. június 24.) a bejegyzett élettársi kapcsolatok vagyoni hatásaival kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról. 18 tagállam viszonyában alkalmazandók.

²⁴ A Tanács 44/2001/EK rendelete (2000. december 22.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról („Brüsszel I.”), hatályosság vége: 2015.01.09.

²⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról („Brüsszel Ia.”).

²⁶ A Tanács 1347/2000/EK rendelete (2000. május 29.) a házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról („Brüsszel II.”), hatályosság vége: 2005. 02. 28.

²⁷ A Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről („Brüsszel Iia.”).

tagállam nemzeti igazságszolgáltatási szervei rendelkeznek joghatósággal a házasság felbontásában történő döntéshozatalra és a szülői felelősség kérdésében, valamint hogyan történik a szülői felelősség tárgyában hozott határozat elismerése és végrehajtása egy másik tagállamban. Ez utóbbit 2022 augusztusától felváltja az új Brüsszel IIa. rendelet,²⁸ melynek néhány rendelkezése már 2019. július 22-től alkalmazandó.

Amennyiben a házaspár egyike, vagy közös megegyezéssel mindketten válni szeretnének, s a felek korábban több államban éltek a házasság alatt, vagy már nem élnek egy országban, tudniuk kell, hogy a válási eljárást melyik tagállamban folytathatják le és melyik ország jogát kell alkalmazni a válás során. Nem tartoznak a Brüsszel IIa. rendelet hatálya alá a házasság létezése, nem létezése kérdésében indított eljárások, illetve azok az ügyek, amelyek esetében a Brüsszel IIa. rendelet egyik joghatósági oka sem alapozza meg valamely uniós tagállami fórum joghatóságát (fennmaradó joghatóság), ezekben az esetekben a magyar nemzetközi magánjogi törvény alkalmazandó (2017. évi XXVIII. törvény). A Brüsszel IIa. rendelet a gyermekekkel kapcsolatosan is jelentőséggel bír, mivel az uniós jogba beilleszti a Hágai Gyermekelviteli Egyezmény²⁹ rendelkezéseit, azokat kiegészíti és megszigorítja. Az Egyezményt nem váltja fel, hanem arra ráépülve tovább fejleszti és önálló uniós védelmet alkot.

A vegyes, eljárási és kollíziós szabályokat tartalmazó uniós szabályok közt említendő a nemzetközi tényállási elemet tartalmazó öröklési ügyekre vonatkozó uniós rendelet, az Öröklési rendelet³⁰ (2015. augusztus 17. napjától bekövetkezett halálesetekre alkalmazandó), amely rendelet meghatározza, hogy mely ország bíróságai és hatóságai járhatnak el öröklési ügyekben, továbbá az örökgyónak lehetőséget ad arra, hogy irányadó jogként választhatja az állampolgársága szerinti ország jogát is. Ilyen jogválasztás hiányában a rendelet szerint az öröklésre alkalmazandó jog az azon ország szerinti jog, amelynek területén az örökgyón szokásos tartózkodási helye elhalálozásának időpontjában volt. Uniós vagy EU-n kívüli ország szerinti jog egyaránt lehet. A rendelet lehetővé teszi továbbá az Európai Öröklési Bizonyítvány kiállítását, amellyel az örökösök (és a hagyá-

²⁸ A Tanács (EU) 2019/1111 rendelete (2019. június 25.) a házassági és a szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről

²⁹ A Gyermekek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló, Hágában az 1980. évi október 25. napján kelt szerződés.

³⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendelete (2012. július 4.) az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről.

tékből más jogcímen részesülők) örökös mivoltukat bármely Unió államában igazolhatják, s melyet külön eljárás nélkül valamennyi uniós országban el kell ismerni.

Szintén vegyes tárgyú szabályozásnak nevezhetjük a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, továbbá az e területen folytatott együttműködésről szóló rendeletet.³¹ Univerzális jellege miatt ezt a tárgykört teljes terjedelmében tárgyalja, nem hagy maradványhatáskört a tagállamok részére. A szabályozás további sajátossága, hogy az alkalmazandó jog meghatározásának normáit nem magában a rendeletben találjuk, hanem utalás formájában, mert a rendelet a 2007-ben elfogadott tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló hágai jegyzőkönyv, amely egy nemzetközi szerződés, szabályait rendeli alkalmazni (ld. Tanács 2009. november 30-i 2009/941/EK határozatát).

A gazdálkodó szervezetek szempontjából megemlítendő még a fizetéseképtelenségi rendelet,³² amely a tagállamok közti határon átnyúló fizetéseképtelenségi eljárások tekintetében ad joghatósági és elismerési szabályokat, alapvetően gazdálkodó szervezetekre vonatkozik, rendezi például, hogy melyik tagállam jogosult európai fizetéseképtelenségi eljárás megindítására.

A kollíziós normák európai egységesítése is nagymértékben előre haladt és a magánjog jelentős területeit már lefedi.

A Róma I. rendelet³³ váltotta fel a Római Egyezményt, és univerzális jelleggel, tehát nem csak uniós tagállamok közti viszonyban, hanem nem uniós államot érintő szerződések esetében meghatározza a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogot. Tárgyi hatálya a szerződéses kötelezettségekre terjed ki, a kivételeket az 1. cikk (2) bekezdése nevesíti.

A 2007 júliusában elfogadott Róma II. rendelet³⁴ a kárfelelősség mellett meghatározza a termékfelelősségre, jogalap nélküli gazdagodásra, azaz a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogot. A rendelet 2. cikke szerint: „[e] rendelet alkalmazásában a kár magában foglalja a jogellenes károkozásból, a jogalap nélküli gazdagodásból, a megbízás nélküli ügyvitelből vagy a *culpa*

³¹ A Tanács 4/2009/EK rendelete (2008. december 18.) a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről – Tartási Rendelet.

³² Az Európai Parlament és a Tanács 2015/848/EU rendelete a fizetéseképtelenségi eljárásról.

³³ Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EU rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról.

³⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról („Róma II.”).

*in contrahendó*ból származó valamennyi következményt”. Ahogyan az látható, az egyes jogszabályok elnevezései meghatározzák tartalmukat: ha „Róma” jogforrásról beszélünk, akkor az az alkalmazandó jogot jelöli ki, míg „Brüsszel” jogforrásnál a joghatóságot és a határozatok elismerését.

A Róma III. rendelet³⁵ a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról, ahogy a címe is mutatja, megerősített együttműködés keretében³⁶ került elfogadásra, és a házasság felbontására, valamint a különválásra univerzális jelleggel meghatározza az alkalmazandó jogot, szervesen illeszkedve a Brüsszel IIa. rendelethez. A Róma III. rendelet lehetővé teszi a házastársak számára, hogy előre megállapodjanak arról, melyik jog szabályozza házasságuk felbontását, feltéve, hogy a kiválasztott jog azon tagállam joga, amelyhez szorosabb kapcsolat fűzi őket. Ez a rendelet nem alkalmazandó viszont a házasság felbontásának vagyoni jogi kérdéseire.

A Róma III. rendelet mellett megerősített együttműködés jött létre az egységes szabadalmi oltalom³⁷ területén is.

A fenti áttekintés nem teljes körű, az európai nemzetközi eljárásjogban és igazságügyi együttműködésben további jogszabályok születtek, melyekre nem térünk ki a jelen írás keretében. Ilyen jogszabály például az Európai Parlament és a Tanács 2007. november 13-i 1393/2007/EK rendelete a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről; valamint a bizonyításfelvételi rendelet, azaz a Tanács 2001. május 28-i 1206/2001/EK rendelete a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről; továbbá az Európai Unió által kötött nemzetközi szerződések. E jogforrásokról a tárgyban tankönyvekben és szakkönyvekben talál az olvasó részletesebb ismertetést.³⁸

³⁵ A Tanács 1259/2010/EU rendelete (2010. december 20.) a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról („Róma III.”).

³⁶ E megerősített együttműködésben részt vevő tagállamok: Ausztria, Belgium, Bulgária, Észtország, Franciaország, Görögország, Lettország, Litvánia, Luxembourg, Magyarország, Málta, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Szlovénia és Spanyolország.

³⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 1257/2012/EU rendelete (2012. december 17.) az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítandó megerősített együttműködés végrehajtásáról

³⁸ Ld. BURIÁN László – RAFFAI Katalin – SZABÓ Sarolta: *Nemzetközi magánjog*. Budapest, Pázmány Press, 2018.

Jogszabályok

Rendeletek

- (1) A Tanács (EU) 2019/1111 rendelete (2019. június 25.) a házassági és a szülői felelősségi ügyekben a joghatóságról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint a gyermekek jogellenes külföldre viteléről
- (2) A Tanács (EU) 2016/1104 rendelete (2016. június 24.) a bejegyzett élettársi kapcsolatok vagyoni jogi hatásaival kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról
- (3) A Tanács (EU) 2016/1103 rendelete (2016. június 24.) a házassági vagyoni rendszerekkel kapcsolatos ügyekben a joghatóság, az alkalmazandó jog, valamint a határozatok elismerése és végrehajtása területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról
- (4) Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/848 rendelete (2015. május 20.) a fizetéseképtelenségi eljárásról
- (5) Az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról („Brüsszel Ia.”)
- (6) Az Európai Parlament és a Tanács 650/2012/EU rendelete (2012. július 4.) az öröklési ügyekre irányadó joghatóságról, az alkalmazandó jogról, az öröklési ügyekben hozott határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az öröklési ügyekben kiállított közokiratok elfogadásáról és végrehajtásáról, valamint az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről
- (7) A Tanács 1259/2010/EU rendelete (2010. december 20.) a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról („Róma III.”)
- (8) A Tanács 4/2009/EK rendelete (2008. december 18.) a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok

elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről

- (9) Az Európai Parlament és a Tanács 593/2008/EK rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról („Róma I.”)
- (10) Az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendelete (2007. november 13.) a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkézbesítés), és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről
- (11) Az Európai Parlament és a Tanács 864/2007/EK rendelete (2007. július 11.) a szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról („Róma II.”)
- (12) A Tanács 2201/2003/EK rendelete (2003. november 27.) a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről („Brüsszel IIa.”)
- (13) A Tanács 1206/2001/EK rendelete (2001. május 28.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításfelvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről

Egyéb

- (14) A 2007. november 23-án elfogadott hágai jegyzőkönyv a tartási kötelezettségekre alkalmazandó jogról
- (15) Gyermekek Jogellenes Külföldre Vitelének Polgári Jogi Vonatkozásairól szóló, Hágában az 1980. évi október 25. napján kelt szerződés

IX. EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA, EURÓPAI UNIÓ TÖRVÉNYSZÉKE

Az Európai Unió Bíróságának 1952-ben történt alapítása óta feladata, hogy biztosítsa „a jog tiszteletben tartását” a Szerződések „értelmezése és alkalmazása során”. Ennek során az Európai Unió Bírósága felülvizsgálja az Európai Unió intézményei jogi aktusainak jogszerűségét, és a nemzeti bíróságok kérelmére értelmezi az uniós jogot. Így az Európai Unió igazságügyi szerveként a tagállami bíróságokkal együttműködve gondoskodik az uniós jog egységes értelmezéséről és alkalmazásáról. Az Európai Unió mellett az Európai Atomenergia-közösség kérdéseiben is eljár a Bíróság, hatásköre főszabály szerint megegyezik az Európai Unió keretében gyakorolttal.

Az Európai Unió luxembourgi székhelyű Bírósága két igazságszolgáltatási fórumból áll: a Bíróságból és a később létesített Törvényszékből (ez utóbbit 1988-ban hozták létre). Az uniós alkalmazottak munkaügyi vitáira szakosodott Közszolgálati Törvényszék, amelyet 2004-ben hozták létre, 2016. szeptember 1-jén befejezte működését, miután az uniós igazságszolgáltatási szervezetrendszer reformja keretében beolvadt a Törvényszékbe, amely átvette a hatáskörét.

A Bíróság nyelvhasználata az igazságszolgáltatás területén a világon egyedülálló, mivel az Unió bármely hivatalos nyelve lehet az eljárás nyelve. A Bíróságnak ugyanis teljes mértékben tiszteletben kell tartania a többnyelvűség követelményét, a felekkel az eljárás nyelvén kell kommunikálnia, és biztosítania kell ítélezési gyakorlatának valamennyi tagállamban való közzétételét.

A Bíróságot 27 bíró és 11 főtanácsnok alkotja. A bírákat és a főtanácsnokokat a tagállamok kormányai közös megegyezéssel nevezik ki, a jelöltek alkalmasságát előzetesen egy speciális bizottság³⁹ véleményezi. Megbízásuk hat évre szól és megújítható. Olyan személyek közül választják ki őket, akiknek függetlenségéhez nem férhet kétség, és akik megfelelnek az országukban a legmagasabb

³⁹ EUMSZ 255. cikk szerinti bizottság.

bírói tisztségekbe történő kinevezéshez szükséges feltételeknek, vagy elismert szakértelemmel rendelkező jogtudósok.

Az Európai Unió hatáskörébe tartozó területeken a Törvényszék jelenti az első eljárás szintet a Bizottság és más uniós intézmények és szervek által hozott döntések többsége tekintetében. A Törvényszék elé kerülő új ügyek száma a 2010 előtti kevesebb mint 600-ról a legfrissebb szám adatok szerint 2019-ben 939-re emelkedett. Ennek következtében 2020 augusztusának végén 1579 ügy volt folyamatban a Törvényszék előtt.

Jogszabályok

Az Európai Bíróság

- (1) Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) 13. cikk, 19. cikk, 108. cikk, 218. cikk
- (2) Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 251–281. cikk
- (3) Euratom-Szerződés 136. cikk
- (4) 741/2012/EU rendelettel módosított, a Szerződésekhez csatolt, az Európai Unió Bíróságának alapokmányáról szóló 3. jegyzőkönyv
- (5) Az Európai Unió Bíróságának alapokmánya
http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-08/tradoc-hu-div-c-0000-2016-201606984-05_00.pdf
- (6) 2013/336/EU: a Tanács határozata (2013. június 25.) az Európai Unió Bírósága főtanácsnokai számának növeléséről
- (7) A Bíróság eljárási szabályzata (a Bíróság 2012. szeptember 25-i eljárási szabályzatának egységes szerkezetbe foglalt változata)
http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/rp_hu.pdf

-
- (8) A Bíróság kiegészítő szabályzata: Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 32/37 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2014:032:0037:0045:HU:PDF>
- (9) Az Európai Parlament és a Tanács (EU, Euratom) 2015/2422 rendelete (2015. december 16.) az Európai Unió Bíróságának alapokmányáról szóló 3. jegyzőkönyv módosításáról
- (10) 2012/671/EU: a Bíróság határozata (2012. október 23.) a Bíróság elnök-helyettesének igazságszolgáltatási feladatairól
- (11) A Bíróság 2016/2386 határozata (2016. szeptember 20.) a Törvényszékhez az eljárási szabályzatának 105. cikke alapján benyújtott tájékoztatásokra vagy mellékletekre alkalmazandó biztonsági szabályokról
- (12) A Bíróság határozata (2018. október 16.) az eljárási iratoknak az e-Curia alkalmazáson keresztül történő benyújtásáról és kézbesítéséről
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D1120\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D1120(01))
- (13) Az e-Curia alkalmazás használati feltételei
https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-11/tradoc-hu-div-c-0000-2018-201808778-05_01.pdf
- (14) 2019/C 380/01 Ajánlások a nemzeti bíróságok figyelmébe az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek előterjesztésére vonatkozóan
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_2019_380_R_0001
- (15) Az Európai Unió Hivatalos Lapja LI 42/1 Gyakorlati útmutató a felek részére a Bíróság elé terjesztett ügyekre vonatkozóan
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX:32020Q0214\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hu/TXT/?uri=CELEX:32020Q0214(01))

A Törvényszék

- (16) EUMSZ 256. cikk a Törvényszék hatáskörére vonatkozóan
- (17) EUMSZ 263., 265., 268., 270. és 272. cikk
- (18) Európai Unió Bírósága alapokmányának 51. cikke
- (19) EUMSZ 263. és 265. cikke: természetes és jogi személyeknek az Unió intézménye, szerve vagy hivatala jogi aktusának megsemmisítése iránti keresetei, vagy ezen intézmények, szervek vagy hivatalok mulasztásának megállapítása iránti keresetei
- (20) EUMSZ 268. cikke: az Európai Unió intézményei, szervei, illetve hivatalai vagy alkalmazottaik által okozott kár megtérítésére irányuló keresetek
- (21) EUMSZ 272. cikke: az Európai Unió által kötött, kifejezetten a Törvényszék hatáskörét kikötő szerződésre vonatkozó jogviták
- (22) EUMSZ 267. cikke: előzetes döntéshozatal: az EUMSZ 256. cikkének (3) bekezdése értelmében a Törvényszék az alapokmányban meghatározott egyes ügycsoportokban hatáskörrel rendelkezik előzetes döntéshozatal iránti kérelmek elbírálására
- (23) Az Európai Parlament és a Tanács (EU, Euratom) 2015/2422 rendelete (2015. december 16.) az Európai Unió Bíróságának alapokmányáról szóló 3. jegyzőkönyv módosításáról
- (24) Az Európai Parlament és a Tanács (EU, Euratom) 2016/1192 rendelete (2016. július 6.) az Európai Unió és alkalmazottai közötti jogviták elsőfokú elbírálásával kapcsolatos hatáskörnek a Törvényszékre történő átruházásáról
- (25) A Törvényszék eljárási szabályzata, 2015. március 4. (HL 2015., L 105., 1. o.), egységes szerkezetbe foglalt változat
https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-11/tradoc-hu-div-t-0000-2018-201810296-05_06.pdf

X. EURÓPAI JOGEGYSÉGESÍTÉSI TÖREKVÉSEK A POLGÁRI JOG, KERESKEDELMI JOG ÉS KAPCSOLÓDÓ TERÜLETEKEN

Az egységesülő Európa nagy kihívása egy egységes európai polgári jogi és kereskedelmi jogi szabályozás megalkotása, amely Európán belül valamennyi tagállamban alkalmazandó lenne. E nagyívű álmoknak a megvalósítására számos kezdeményezés született, amelyek jelentős eredményeket mondhatnak magukénak. Ennek az összeurópai álmoknak a kezdetét a szerződéses jog egységesítése jelentette. 1982-től vezette Ole Lando azt a bizottságot, amely 1995-ben, 1999-ben majd 2002-ben, három részletben tette közzé nagyívű munkáját, a Principles of European Contract Law (rövidítve PECL) szabályozási tervezetét. Ez a jogösszehasonlításon alapuló, a nemzetközi adásvételre vonatkozó bécsi vételi egyezmény megoldását alkalmazandó munka mai napig mérföldkő a jogegységesítés terén, konkrét normákat javasol, egységes kódex-szerű megjelenítésben. Ezt a munkát folytatta lényegében 2005-től a Study Group on a European Civil Code elnevezésű munkacsoport, alapvetően a tagállami szabályozás összehasonlításának módszerét alkalmazva. Ezzel párhuzamosan egy másik munkacsoport összegyűjtötte és kidolgozta a már élő uniós jog közös szerződéses normáit és alapjait, és ebből született meg az Aquis Principles. A Study Group, a PECL és az Acquis Group eredményei folytatásának tekinthető az a nagy vállalkozás, amely az Európai Bizottság 2003-ban kiadott közleménye alapján olyan alapelvek, princípiumok, meghatározások, szabályozási modellek kidolgozását vette célba, amelyek segítségével a tagállami szabályozások közti különbségek áthidalhatók.⁴⁰ A Bizottság kereste azokat a megoldási javaslatokat, amelyek megfelelő alapul szolgálhatnak és kiindulási pontjai lehetnek az uniós jogalkotásnak. Az előző két munkacsoport közös munkája a *Principles*,

⁴⁰ Communication from the Commission to the European Parliament and the Council – A more coherent European contract law – An action plan. COM(2003)0068 final; Official Journal 063, 15/03/2003 P. 0001–0044.

Definitions, Model Rules of European Private Law, a Draft Common Frame of Reference – rövidítve DCFR –, amelyben az európai országok és az uniós jog szabályzásának teljességéből megvalósíthatónak vélt javaslat fogalmazódott meg.

A DCFR-ből, pontosabban annak egyik részéből meg is valósult egy rész, a Bizottság 2012-ben jelentette meg a Közös Európai Adásvételi Jog javaslatát [COM(2011) 635 final], amely minden idők leelőrehaladottabb és legátfogóbb jogegységesítésének minősül napjainkig az Európai Unióban. A Javaslatból nem született jogszabály, eredetileg rendeletnek tervezték, ám végül visszavonásra került.

Nem csak ezeken a területeken születtek javaslatok az európai magán- és kereskedelmi jog egységesítésére, hanem készült egy javaslat a biztosítási szerződések terén, a *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)* (2009), mivel a DCFR a biztosítási szerződésekre nem tért ki. A szerződésen kívüli károkozás európai szabályaira – a DCFR-ben foglaltakhoz képest – egy alternatív mintát javasolt a *European Group on Tort Law* a 2005-ben közzétett *Principles of European Tort Law* című munkájában.

Már 1999-ben elkészült a *Principles of European Trust Law* javaslata, az angolszász trust európai alkalmazására, amely a magyar jogban az új Ptk.-ban szabályozásra került bizalmi vagyonnevelés miatt is érdekességgel bír.

A *Principles of European Family Law regarding Divorce and Maintenance between Former Spouses* (2004) egy új területre, mégpedig a tagállami hagyományokhoz kapcsolódó családjog európai egységesítésére vonatkozó javaslatot fogalmazott meg.

Egy további kísérletként említendő a Paviai Egyetemen tanító Giuseppe Gandolfi professzor által vezetett munkacsoport készítette „*Avant-projet pour le code européen des contract*”, amely francia–olasz jogi kulturkörben született, és egy másik megoldási javaslatot jelenített meg az szerződések jogának európai egységesítésére.

Jóllehet nem európai kezdeményezést mutat, hanem annál földrajzilag is sokkal tágabb megvalósulást célzott, ebben az összefüggésben mégis meg kell említeni az UNIDROIT keretében elkészült *Principles of International Commercial Contracts* gyűjteményt, melynek első változata 1994-ben jelent meg, és melyet azóta több alkalommal, legutóbb 2016-ban aktualizáltak.

Az anyagi szabályok mellett eljárási szabályok nemzetközi egységesítése is említendő, az európai *Principles of European Insolvency Law* (2003), valamint az Európán messze túlmutató, az ALI és az UNIDROIT keretében készült

Principles of Transnational Civil Procedure (ALI – American Law Institut, az Egyesült Államokban működő tudományos és jogegységesítő műhely).

Ezek a munkák az utóbbi évtizedek nemzetközi jogi együttműködésének kiemelkedő színvonalú eredményei, magas színvonalukkal a jogi gondolkodás legmagasabb értékeit jelenítik meg. Jelentőségüket nem csorbitja az sem, hogy nem váltak formálisan jogszabállyá, mivel tagállami szabályozásokat meghaladó megoldások, kompromisszumos javaslatok és nemzetközi szintű együttműködések alapjait szolgálják.

Források

- (1) Principles of European Contract Law (PECL)
- (2) Acquis Principles
- (3) Principles, Definitions, Model Rules of European Private Law, a Draft Common Frame of Reference (DCFR)
- (4) Közös Európai Adásvételi Jog javaslata (COM(2011) 635 final)
- (5) Avant-projet pour le code européen des contract
- (6) Principles of European Tort Law
- (7) Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)(2009),
- (8) Principles of European Trust Law
- (9) Principles of European Family Law regarding Divorce and Maintenance between Former Spouses